

ANUL XXIII
20
(1 410)
Sambătă
20 mai
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

CÎNTAREA ROMÂNIEI

S-a vorbit și se vorbește de multe ori cu perfectă îndreptățire despre rolul formativ al marelui festival național al muzicii și creației „Cîntarea României”. Privit din această perspectivă, ca spațiu modelator al conștiințelor, festivalul se dovedește a fi o școală a educației multilaterale, capabilă să pregătească buni receptori și deopotrivă creatori ai actului de cultură, oameni capabili să-și asume, prin pasiune și competență, slujirea unor idei majore ale artei angajate, ale mișcării de cercetare științifică națională ca forță de prim rang a progresului patriei.

Deci, nu competiția în sine, ca mijloc de satisfacere a unor orgolii locale sau ca argument pentru spectaculoase bilanțuri, ci raportarea în permanență la deciziile fundamentale ale ridicării nivelului de conștiință al maselor, trebuie să stea în atenția factorilor implicați în organizarea și desfășurarea marelui festival al muzicii și creației.

În Expunerea din noiembrie 1988, secretarul general al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la activitatea ideologică, politico-educativă spunea: „În întreaga această activitate un rol important revine Festivalului național „Cîntarea României” care s-a transformat într-o puternică mișcare de creație științifică, tehnică, culturală, artistică de masă, a făcut ca zeci și sute de mii de tineri de la orașe și sate să participe intens la această activitate de ridicare a nivelului de cultură generală”.

esul de transformare a cenaclului literar într-un catalizator al vieții culturale. Ajungem astfel la discutarea modalităților concrete de lucru ale cenaclului care trebuie să fie o formă deschisă, de dialog permanent cu oamenii între care trăiesc membrii săi, urmînd a primi confirmarea eficienței sale numai în măsura în care e capabil să comunice cu aceștia, să creeze un spațiu de rezonanță cât mai larg. Discuțiile în cerc închis, „lustruirea” reciprocă, decretarea unor genii ad-hoc, neînțelese de lumea din jur și nici de reviste ori edituri, nu sînt altceva decît expresii ale sterilității spirituale.

Cenaclul care nu se înfățișează cu oamenii din localitatea unde ființează, care nu are curajul să se confrunte cu aceștia într-un dialog direct, care nu și formează un public al său, cit mai numeros, cit mai avizat, care nu trăiește organic viața culturală a locului nu va reuși decît cu totul accidental să impună nume în peisajul național. În același context, concursurile literare organizate într-un județ sau altul trebuie să-și propună din start confruntarea cu publicul a lucrărilor propuse selecției, evitîndu-se experimentalismul „de eprubetă”, vinerea de premii acordate uneori în exces și tocmai de aceea fără nici o semnificație în cîmpul valorilor.

Festivalul național „Cîntarea României” și-a consolidat deja tradiții proprii, repere ferme ale unui relief valoric de la care nu mai trebuie făcut nici un rabat. De aici încolo numai calitatea însoțită de implicarea nemijlocită în viața cetății este cea care se cuvine să primeze. Cenaclul ca nucleu spiritual, ca focar de iradiere a culturii autentice, a creației de esență profund patriotică este și trebuie să rămînă un bun definitiv cîștigat. A descoperi și a redescoperi mereu acest adevăr devine pentru noi, pentru presa literară în ansamblul ei, o datorie de conștiință. Prinzing pulsul unui fenomen în plină eferescență, operînd selecția de rigoare, oferind publicului cititor imaginea sa nealterată vom reuși să transpunem, în contextul noii geografii economico-sociale a țării, imaginea unei noi geografii literare, expresie deplină în planul conștiinței și al creației a prezentului socialist românesc.

Luceafărul

REPERE LITERARE CONTEMPORANE

ȘAPTE DOINE

Prima ediție a volumului *Delna*, (1983) de Cezar Ivănescu avea, față de aceasta de acum, *Doina*, (1987), particularitățile ei care o defineau într-un totul ca o carte concepută unitar. Am în față acel volum.

A vrut poetul ca al șaptelea volum al său de versuri să conțină șapte „Doine”? Să însă de sub incidenta cifrei malefice înfruntînd-o de-a dreptul, să înfrîngă rîul prin rău, să calce pe moarte cu moartea? Privesc coperta și văd pe ea un ceas de buzunar orientat spre Steaua Polară (Septentrionul), arătînd orele 7 fix. Este pus între șapte unghiuri numerotate de la 1 la 7, avînd, pe lângă numerele de ordine, fie un melc cu șapte inele în dreptul cifrei 2 (amintind versul mai de tinerete: „Suflet de 14 ani, adică 2 x 7”), fie VII și litera G (a șaptea din alfabet), fie un zar (face parte din „Numele poetului”) cu trei fețe purtînd însemnele șaptei. Traian Alexandru Filip, autorul copertei, a lucrat, desigur, în gîndul poetului. Răstoiesc cu atenție căuțind cuvinte din șapte litere („mormint”, „moartea”, „noaptea”, „la-crima”, „viersul”, etc. etc.) — sau din șapte silabe („Moarteamămăstăretă”, în scriere continuă pentru a nu exista dubiu). Versul de șapte silabe este invitat alături de cel de opt silabe, silibî prin rimă internă dezvoltată să facă pereche cu el: „Șapte ani tăiai la piatră / Șapte ani tăiai la pia-”; cifra însăși este invocată din ciclurile metempsihozei: „pregătindu-se să intre / într-al șaptelea lui trup / singurînd din ochi și vînt, / urînd țapîn ca un lup / și-alegîndu-se doar dintre / moi suspinuri ce se rup, // sufletul meu a mirare / ceacă unu, doi și trei / reacă patru, dacă n-are / șaptelea meu mult teme / ceacă nouă, și-noarec / sfîntă dacă zece-le...”. Amatori de simboluri pot veni aici cu sacul: Cezar Ivănescu le oferă destule. Amatori de mistere, în schimb, vin ca la primul lăudat: poetul construiește la lumina zilei, arhitectura volumului său stă cu planul alături. Cartea se numește *Doina* și este închi-

nată lui Mihai Eminescu: deși lucrul nu stă scris nicăieri negru pe alb, el transpare în filigranul fiecărui poem. Parafrazări eminesciene, ale „Odeii”, ale „Melancoliei” — ori judecarea aspră a Valahiei de către Moldova, ori versuri ca: „șapte ani tăiai la piatră / șapte ani tăiai la pia- / să-i fac drum să poa’ să treacă / cu trăsura ei Moartea”, evocînd cel șapte ani al lui Eminescu la „Timpul”, ori întîlnirea voită cu acest „Doamne” al poeziei pe unda filozofiei indiene — iată numai cîteva indicii ale spiritului eminescian care patronează această carte.

Delna reprezintă o izbucnire totală și categorică a lui Cezar Ivănescu, o trecere peste Rubicon, o leșire din universul liric al celor șase volume anterioare patronate de eros și thanatos, o fugă spre eris (al cincilea poem are subtitlul „Uri memento”), un impuls către lanos Este, într-un sens, rezultatul campaniilor ziaristice ale sale. Cînd Platon îngonea poezii din cetate, cred că se gîndea la vîntoarea invenției a ziarului și la poezi-ziaristi ca Mihai Eminescu și Cezar Ivănescu. Unde sint dulcile cîntece de amor ale trubadurului de acum citiva ani, ale călătorului vizitator care a fost Eminescu înainte de „Timpul”? Garabet Ibrăileanu susține — și nu știu cine-l poate contrazice — că Eminescu nu și publica poeziile de dragoste pentru că acestea nu se mai potriveau cu articolele sale polemice. Nici Cezar Ivănescu, iată, nu și mai publică poeziile de dragoste. La poezia de azi, însă, se întîmplă o „metamorfoză” de alt fel: lipsa ce se dădea necurmat în volumele anterioare între eros și thanatos, așa existentă dilematică a ființei între cele două ventuze de vid încredințate zadarnic împăcarea într-o parte sau într-alta, se transferă în ceartă continuă (eris) între fond și formă. Revolta cade ca o greutate informă într-un sac frumos înflorit, revolta este altă de elegantă festă în pinzările expresiei încît ea își pierde obiectul real, devine revoltă în sine, așa cum iubirea, în poemele țiriz eminesciene, este iubire în sine, sentiment pur fără întinare, fără legătură cu contingentul. Cezar Ivănescu creează o arhitectură proprie, un fel de „Divină comedie” a sa, cu bolgi și cercuri, cu infern și paradis — evită, însă, adresa directă, evită, mai ales, ironia și sarcasmul fără de care Dante nu poate exista. Infernul poetului de azi conține numai aparatele de tortură, drumurile prînte cazane de smocăli sint parcurse de unul singur, fără însoțitor care scoate contururi din umbre: Eminescu, însoțitorul hănit, nu vine cu Caradiale lui să populeze acest infern. Este, cred, drama omului modern, un simptom al secolului nostru, exprimabilă în acea nepuțință de sciziune a conștiinței. Hamlet o numea — „A fi sau a nu fi” — dar acest lucru nu-l împiedică „să fie”; lupta dintre datorie și pasiune în elarism nu era o piedică absolută care-l lua individualul posibilitatea de acțiune. Omul modern nu mai îndrăznește către pedeapsă, și-a pierdut în mare parte conștiința salvării prin pedeapsă care, în alte secole, îl împingea la acțiune. „Sar la droapă și la stingă, / Înainte și-napoi, / mă găsesc mereu la mijloc, / la mijloc e Moartea-n noi.” Senzația omniprezenței a

Nicolae Georgescu.

Continuare în pag. a 6-a

CENACLUL REVISTEI „LUCEAFĂRUL”

• Semnează: • Dan Laurențiu • Traian T. Coșovei • Rodica Draghinescu • Alexandru Horia (În pagina a 6-a)

TINĂR ÎN AGORA

Gînd țirziu

Ită, este țirziu și vreau să scriu despre Eminescu, condeiul și mina aplegă spernic, totuși, a greu să scrii despre el, despre tinerețea-i veșnică, ce alieșea, ce alimintea, ce altcum ar mai putea scrie condeiul meu, ce ar mai putea face pentru acest cavaler pe care istoria țării mele l-a imobilizat cu „tot copacul, cu toată frunza, cu tot Ramul”, Mire-Donn al spiritualității și culturii românești?

Nimic sau aproape nimic, dar aș putea să-mi aduc aminte despre cele zece primăveri care au trecut de cînd eu am dus solie de pace și flămură albă chiar lui, Eminescuului. Se poate să vă mirați puțin, sau chiar mai mult, dar vă rog, credeți-mă, eu-adevărăt l-am dus solie de pace. Era timpul cîrșelor, pare-mi-se, acum cincisprezece ani, în Abrudul Apusenilor și mie-mi părea că Apusenii sînt centrul pămîntului, iar eu și Abrudul — centrul Apusenilor. De-acolo, din crenguțele Apusenilor mei vedeam pămîntul ca pe eubărșul din cuiul în care-i apă-fase Mosul, înainte să plece a se hodi... și mă hotărisem eu atunci să scriu cînd voi crește despre regele Midas, despre eternii mei regi midasi, dragii mei moși, băieși bătuți de soartă pentru că tot ce atîngeau se transforma în aur, aur blestemat, să-l înfundă gura dragutului de împărat care, probabil, tot așa vedea Viena lui ca mine Apusenii.

Și cred că nici să dorm nu mai știam de dragul bacelui Avram, care, credeam, strigase-n gura mare și pre românești în mijlocul Cîmpeniilor că „un haluz și-un mincinos nu se pot înțelege” și-i mai trăsesse și de mustăți pe draguțu... și nu-mi pria decît gîndul că-n pădurea Sorocetului îl dezleg pe bacele Horia și-i hăduiesc vînzătorii care — mai apoi am aflat — se repetă în toate istoriile, din toate timpurile și parcă sint aceeași și arată la fel de urți.

Abrudul meu era oraș și nu prea, dar mie-mi părea „o piedică-n calea vitării” și nu mă desprăjeam nicicum de cărțile mele cu baci și cu aurul agatirilor. Tot primăvara, am luat plaiavazul maichit, cu care făcea socoteile casei și-am încercat să aştern pe hirtie ce credeam eu că-nseamnă „să compui”.

Și ca niciodată, am văzut nevrul strîpînd sute și sute de guri flămînde de cuvinte, mîncîndu-le de cuvintele care mi se cuve-neau și nu le aflam nîcicum, ochiul meu înțelegea toată istoria zidită-n beciuri și-n băile de aur, dar cuvintele nu veneau, nu cred să mai am vreo dată sentimentul acela, sentimentul ucigător ca sint oarbă și totuși văd, că am grai și nu pot grai.

Acum cincisprezece ani trăiam drama asta, în alte dimensiuni, munții mei parcă amplificau orbul și mutul din mine, era un ecou nemăintînit, care se revărsa din burțile lor și mă stringea într-o tragedie care — n-aveam de unde să știu — fusese și-a altora, nu numai a mea. NU PUTEAM SĂ SCRUI.

Smulgam pietra pămîntului și o aruncam în cer și ea — piatra — nu vrea nicicum să prindă aripi, să se desprindă definitiv, așezîndu-se într-un intui sanctuar al propriului meu cuvînt, ci eu re-

Anca Oegar

Continuare în pag. 4-a

SUB SEMNUL DIALOGULUI

desfășurată în ziua de 17 mai 1989, vizita prietenească de lucru în Cehoslovacia a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, la invitația Comitetului Central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, a marcat un moment important în cronica relațiilor dintre cele două țări, și pe care. Noul dialog la nivel înalt, rezuțatele cu care s-a încheiat această vizită evidențiază trîmbia legăturilor dintre cele două țări, exprimă voința lor comună de a dezvolta necontenit colaborarea în opera de edificare a socialismului, ca și pe plan internațional. Salutînd cu satisfacție rezultatele fructuoase ale convorbirilor dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Milos Jakes, ale întregii vizite, opinia publică din țara noastră este convinsă că ele se inseru ca o nouă și importantă contribuție la amplificarea relațiilor româno-cehoslovace, în interesul reciproc, al cauzei generale a socialismului, păcii și colaborării internaționale.

PATRIA

Înima mea — orbore cîntător —
Cu amfore de cuburi prinse-n ramuri,
Spre tine-naltă — margine de dor —
Brațe-nflorite-n cînteca drept flămul.

Cu fiecare an, mai mult c-un cerc,
Mai mult c-o înflorire urc spre tine
Și în rotundul fructului încerc
Tăria rădăcinii ce mă ține.

Cît mai aproape de soarele tău
Căre-mi înmugurește visu-n carne
Și îmi vedește brațul, nu mă tem
De nîl-n vînt ca-ar vrea
să mă răstoarne.

Căci tu ești, patrie, țărîna mea,
Lutul în care-l ancorată rădăcina
Și spăliul în care nelinterupt,
Acest capac de înn cîntă Lumina.

Nicolae Dimbovițeanu

EMINESCIANA NON OMNIS MORIAR

Să nu pierdem din vedere aforismul judicios al lui N. Iorga, cînd scria: „Drumurile istoriei al acestei națiuni trec prin inima lui Eminescu”.

Asemenea exemple de grație și omagiere se aduc Poetului inalienabil, pe întreg rotundul pămîntului românesc.

Voi plăcut aici și prin alte cîteva exemple.

La mormîntul lui Eminescu au loc scene, care ele însele pot constitui o carte a bunei cuvînt, un legendar aurit pentru tineret, pentru maturi în ce privește grațitudinea față de scriitor.

Mi-a fost dat să văd, la 25 noiembrie 1949, pe un stranic îngheț, cînd nîngea prematur, o scenă impresionantă.

Mă îndreptam de unul singur către mormîntul lui Eminescu, pelerinaj pe care-l întreprind solitar ani de ani.

Trecînd pe sub arcul de la intrarea cîmîntului Bellu — Șerban Voică, către mormîntul lui Nicolae Iorga și, depășînd mormintele lui Al. A. Macedonski și pe al Cleopatrei Lecca Poenaru, în cripta părintelui său, pictorul și gazetarul naștostit Constantin Lecca, am fost intrigat de un zămzet de glasuri copilărești, aducînd a joc neșabuit în Cetatea marilor cum a numit Iuliu Cezar Săvescu, cîmîntirile.

Deodată zăresc un grup de fetițe, purtînd fiecare în mîini rămurile de brad, ba unele aveau chiar o împletitură, ce erau aplecate pe mormîntul lui Eminescu.

Am înaintat, privînd tot mai nelămurit de supoziția unei profanări înconștiente de copii și, ajuns în dreapta mormîntului, total contrariat, mă apropii și mă adresez gurește conducătoare de pionieri — toate purtau cravate roșii.

— „Dar voi ce faceți? Aici ați găsit să vă jucați?”

Pioniera, cu candoare, îmi răspunde spontan: — „Noi nu ne jucăm. Împletim o plăpămioară de brad să nu-l fie frig peste iarnă Poetului!”

Cinstea culturii și învățămîntului care au sădit în asemenea școlări marelui respect, pentru datornițele naționale, cînte învîțătorilor, profesorilor și instructorilor, care dau copiii fie și sub forma aceasta respectul pentru ceea ce datorăm perenității clasicii.

Un alt aspect:

Poeta Natalia Negru, viitoarea soție a lui St. O. Iosif, a urmat Facultatea de Litere la București, cam tot atunci cînd și poetul Patriarhalelor frecventa aceeași facultate. O întrevădem, brunetă cu ochii albaștri în 1902, cînd, spre a-și putea documenta o lucrare de seminar, o colegă de an a întovărit-o la biblioteca Fundației Universitare din Piața Palatului.

După ce și-au luat fișele de cerere din fața custodeului de serviciu, preocupat cu o traducere, și-au ocupat locurile în sala de la etajul I și și-au completat fișele. Colega însoțitoare îi sopți strengărește:

— Tu știi cine este uritul ăla de pe estradă?

— Vrei să-ți fac conștiință cu el? Eu îl cunosc bine. E poetul St. O. Iosif.

— St. O. Iosif? Da.

Augustin Z.N. Pop

Continuare în pag. a 3-a

EMINESCIANA

• „Vocația Independenței” de I. Salzu • „Prezența poetului” de Ion Iltu • „LAIS — ultima realizare poetică” de I. Cremer (În pagina a 3-a)

PREZENȚA TINARULUI SCRITOR

„TAINILE INIMEI”

Încununat cu trei premii literare, volumul de debut al lui Cristian Teodorescu, „Maestrul de lumină” (1985), propune un prozaic pe deplin format, creator al unei lumi vii, clasificabile social și tipologic, din care nu sint excluse trairile dramatice, ce moneșc sub aparentele înșelătoare ale unor „istorii mici”. Ochiul sagace al autorului, strateg de virtuozitate, descoperă alături de stator indivizi ce trec neobservați prin viață, dimensiunea lor omenească, măreția lor de clipă.

Dacă majoritatea celor care au debutat în ultimii zece ani, cu volume remarcabile în proza scurtă și trecuți „în corpore” la roman, n-a reușit să-și egaleze — valoric, vorbind — prima carte, autorul în discuție se înscrie, cu romanul „Tainele inimei” (Ed. Cartea Românească, 1988) printre valorile certe ale prozei contemporane tinere. Între cele două cărți nu există nici o discontinuitate; ele propun a aceeași lume, în permanență mișcare, pe dimensiunile sociale și psihologice, autorul arătîndu-se precu-

cupat să analizeze cu luciditate „sufletul acestei lumi” dar, în egală măsură, interesat de viața lăuntrică a personajului neexcepțional în împrejurări lipsite de acel spectaculos ce acordă altăea șanse unei lecturi epidermice. Se verifică, astfel, aserțiunea autorului că prima sa carte „aproximează mare parte din ceea ce voi scrie de aici înainte” („Tribuna”, 6 nov. 1988).

Înșuşirea prozatorului de a construi în cadrele vieții, asociată unei tehnici narative la fel de cuprinzătoare, stăpînită cu reală maturitate artistică, au drept rezultat alt un roman al orașului de provincie, într-o bună tradiție literară (Anonimul ar fi vorea și „memoria colectivă” a acestuia), cit și un roman al individualului social cu dramele sale profesionale și „de inemă”, cu spașma sa de îngurătate și o nevoie imperioasă de afețiune.

Această lume, lipsită de strălucire, dar memorabilă, coerentă și omogenă, cu forța ei de

Mireca Dinutz

Continuare în pag. a 7-a

VOCAȚIA INDEPENDENȚEI

III

Între factorii chemați să susțină rostul românilor în istoria universală, poetul rezervase un rol de seamă procesului economic și acesta pentru consecvența esențială a adevăratei libertate și neatrăgătoare economice formă „două noțiuni identice”, că era cu neputință ca un popor să se afle emancipat politic și să rămână pe o treaptă joasă pe plan economic, când ambele stări de lucruri se aflau în strânsă legătură, potrivit cu adevărul că „civilizația economică e mama celei politice”.

De aici și aprecierile pe deplin corecte că ideile de progres și dezvoltare economică „trebuie să fie purtarea tîntă noastră pentru a ne întări înlauntru și a inspira încredere în afară”, că organizarea muncii agricole, crearea și apărarea muncii industriale, amîndouă de o valoare egală, erau chemate a asigura existența națională a statului în contra primejdiilor politice și a cîmpirii economice în afară, că na trebuie ca românii să rămîină popor agricol, ci se cuvenea să devină „nație industrială, măcar pentru trebuințele noastre”, că progresul industrial modifică succesiv ierarhia și natura muncii, determină îmbunătățirea structurii intelectualității statului și societății, substituie puterile fizice a lucrătorilor prin una mecanică, făcînd-o să devină „din ce în ce mai intelectuală”.

Asemenea aprecieri erau „zidite” pe adevăruri extrase din analiza consecințelor convențiilor comerciale cu Austro-Ungaria care indicau că „altmădrea economică de altădată se schimbă din neferie în vecul nostru în extirparea economică a celui care lucrează unde muncește sau nivelul său de cultură nu-i dau acelelea avantaje ca vecinului său mai fericit... că lucrurile lui o formă foarte amenințătoare pentru cel economic slab, pentru cel necult, când concurența e pe deplin liberă”, ca și pe încredințarea că „civilizația civilizată a statului este civilizată economic”.

De aici a detasat, cu vădită competență, că activitatea economică nu se putea desfășura fără un studiu minuios și o preciepe multilaterală manifestată, că se cerea „a încuraja această muncă a o diversifica, a o crea unde nu există, a da apăsătorilor naționale libertatea de-a se aplica după soiul lor la ramuri diverse de producție, a aduce prin măsuri combinate înțelepțe poporul, pînă azi agricol, la diviziunea muncii, a-i da ocazia de a-și întrebunța timpul liber”. Cu alte cuvinte, toată grija trebuia orientată prin dezvoltarea aptitudinilor, spre punerea în mișcare a marilor interese agricole, spre promovarea și anădarea muncii industriale, potrivit cu ceea ce intelectualii recomandau prin studierea atentă a trebuințelor țării, adică orientarea „spre cele două ordini de idei de-a căror soluțione salutară atîrnă chiar existența patriei noastre”.

Admiînd că nu există alte remedii reale decît munca și cultura spre împlinirea misiunii, Eminescu a învederat posibilitățile poporului român ca, apropiindu-și îndemînărilor și cunoștințele altora, „să egalizeze” națiunile economice avansate. Un obiectiv al cărui succes atîrnă în bună parte de o sănătosă administrație, care, ca oricare lucrare, trebuia să fie concretă, de valoare. Pătruns de ideea că administrația înlauntru, prin puterea pe care i-o oferă autoritatea statului, piederile ce se opun dezvoltării economice și intelectuale a României, poetul a cerut ca „mecanismul administrativ să fie mai puternic, mai puțin atîrnător de fluctuații politice”.

Iată, asadar, suma de activități (dezvoltarea economică, stabilitate guvernamentală, muncă productivă, implicarea omului de știință în rezolvarea problemelor majore ale statului, umplerea formelor de civilizație cu realități proprii, buna administrație etc.) chemate să ducă la dezvoltarea și prosperitatea națiunii noastre. Acesta nu era însă de ajuns, căia vreme nu se realiza o concordanță cu un climat propice pe plan extern, căia vreme nu se realizau condițiile prealonate de Eminescu poporului spre a se menține în istorie reclamau, datorită statutului internațional al României, o chibzuință densă din partea cercurilor conducătoare. Judecata lui în această privință cuprinde o arie atît de largă și profundă, cu marile cuvinte, încît o prezentăm ei în înaltă măsură de neputință. O trăsare a direcțiilor, unele evidente și la cîmpia din contemporanii Luceașului, se impune chiar în formă sumară și aceasta cu atît mai mult cu cît multe din reflectele sale nu și-au pierdut actualitatea, în pofida trecerii unui secol și mai bine de la emnțarea lor.

Adept al gălății între state, poetul nu a conceput în nici un chip existența diferentelor de tratament, nimeni neavînd drept asupra națiunilor ca „nuanțe prismatice” ale omeniilor, decît ele însele: trecerea suveranității „în alte brate” reprezenta o crimă. De acest adevăr, Eminescu a legat, la 6 martie 1880, și faimă în raporturile cu marile puteri, cu cît de profund și tot atît de însemnată ca și a celui mare, iar a se lupta și a muri pentru bunurile cele mai sfinte inimii omenești e tot atît de frumos pentru cel mic ca și pentru cel mare”. Apărînd cu argumente obiective și subiective tratamentul de egalitate pe care-l cerea tuturor statelor mici în raporturile cu marile puteri, Eminescu precizase că demnitatea, mărimea de rang, titlatura etc. nu constituie un drept și nu pot influența nicidecum decizia statelor mai mici în chestiuni internaționale.

Apelul la continuarea politicii externe tradiționale nu era numai al lui Eminescu. Dovadă, între alții, că A. D. Xenopol scria în 1880 că, în condițiile în care s-a deschis pentru țara noastră „o cale nouă și neumblată” după războiul din 1877/1878, se impunea „să aruncăm o ochire îndrăpnt pentru ca să căuțăm a trage din faptele ce au hotărît pînă acum mersul istoriei noastre o îndreptare pentru viitor. Să ne gîndim bine, căci era mai mică gresala poate să ne peardă”. Raportul era în raporturile cu marile puteri, cu cît de profund și tot atît de însemnată ca și a celui mare, iar a se lupta și a muri pentru bunurile cele mai sfinte inimii omenești e tot atît de frumos pentru cel mic ca și pentru cel mare”.

În raport de misiunea românilor în istoria universală și de vocația lor pentru pace, Eminescu a luat în analiză problema legăturilor cu vecinii mai mici sau mai mari al statului. Dintru început, a preconizat în articolul din 2 noiembrie 1879, deci pînă la născerea independenței naționale, ca substituie imperiului otoman să aibă loc prin solidaritatea popoarelor din Balcani, ideea de unitate a națiunilor din zona

respectiv, ridicată pînă la cea mai înaltă cotă și folosită ca stare, trebuia întărită prin deslețarea și sublinierea elementelor comune fie de conformitate fizică și psihică, fie întemeiate de identitatea radicalului popoarelor, a tracilor și tracilorilor. În acest mod „o gîntă nouă, despărțită poate după limbă, dar una în interesele ei îl va substitui”. Unitatea în regiunea Balcanilor — observase cu justețe Eminescu în articolul din 25 mai 1880 — se impunea cu atît mai mult, cu cît forma zona de aspirații și de mișcări contradictorii, împulsionate din afară, „primejdioase tuturor popoarelor peninsulei și fiecăruia îndeosebi dintre ele”. Cu alte cuvinte, constința gravității că asupra relațiilor apăsătoare asupra tuturor, cu care se confruntau în mult mai grea și că dacă se ajungea la pace în Balcani, vechile raporturi cordiale din secolul al XIV-lea puteau renăște între popoarele dunărene.

Este cît se poate de sugestiv că Eminescu a îndatorat stințele istorice să concureze la explicarea legăturilor ce au existat în trecut între popoarele balcanice spre a trasa liniamentele raporturilor viitoare. Numai astfel — conștientea poetul — se putea emancipa spiritul națiunilor respective, mergînd pe pașurile picioare, ne-scrisimite pe amicitia frazei puternice, și formînd „un mănunchi de forțe întădător nesăritoare de afară, stăpîn pe soarta lor, liberă de-a se ocupa în pace cu interesele lor materiale e morale”. Dar înainte de a se fi ajuns la raporturi politice, se impunea — în „România” — a lui Eminescu — ca spiritul public din stăile senile să „se urmeze linii convergente către un scop comun”.

Deosebi de situația de la sud, Eminescu a pus în discuție problema politicii externe a României cu Austro-Ungaria și Rusia, în vecinătatea cărora se afla și ale căror interese economice și, mai ales, politice și strategice se ciocneau, obligînd-o să (în seama de intrucul și complicatul context politic european și zonal pentru a asigura interesele și opțiunile statului român”. La 28 august 1880, strărase atenția că poziția geografică excepțională a României ne învătă că „una din condițiile, de nu ale existenței, dar ale păcii și dezvoltării noastre liniștite e ca să trăim în pace cu amîndoi vecinii și să luăm cu echilibru toate puterile lor să se garanteze neutralitatea noastră”, că o condiție a existenței statului român o formă chiar țara și echilibrul marilor puteri vecine.

Deși aceasta nu atenua pericolul înfruntării cu baine relații cu toate marile puteri în genere, dar mai ales cu cele înfruntate, permitea României să se ferească de pericolele la care ar fi expus-o o politică aventuristă.

Problema aplicării cu înțelepciune a politicii externe, spre a nu pederia fuzia o rostul regiunilor în istorie, interesat și alte personalități ale timpului. Tîndrînd cont de poziția geografică delicată a României, aproape de alinașmentul de confruntare a marilor imperii, A. D. Xenopol, de exemplu, a fost întotdeauna conștient că rivalitatea dintre țarism și turcism reclama multă prudență și chibzuință. Când ne căutăm în țara noastră este de căpătenie al marilor puteri — conștienta el în 1880 — „putem preamti toate primejdioase pozițiile noastre, și de cîtă ghicim, de cît tact politic avem nevoie pentru a nu expune peirei țării noastre stat”.

Altfel spus, conduita în politica externă trebuia să înceapă din faptul că relațiile între marile puteri, aparent clare și liniștite, ascundeau rivalități și încercări de reconciliere și de alianțe, așa încît o înclinare prea pronunțată spre una din puteri ar fi pus în joc interesul național.

Să reținem — ideea a fost demonstrată de istoricul G. P. Platon — că în condițiile în care Eminescu s-a implicat în explicarea politicii externe a statului, în scopul de a susține cel mai propice cădru pentru împlinirea misiunii românilor în istoria universală, țara noastră nu a reprezentat în raport cu obiectivul marilor puteri, ci, prin poziția strategică pe care o deținea, unde se întleaua interesele deosebite ale celor două blocuri militare, prin întinsa graniță comună cu cele două imperii, prin importanța de c-o confera ieșirea la mare, prin calitatea de rivărană a importanței ei economice și strategice ca o forma Dunărea și prin potențialul economic și militar ce statul îl deținea, a asigurat diplomaților ei „o mai mare libertate de mișcare, un cîmp mai larg de acțiune”. Mai mult, aceleși situații i-au îngăduit ca, în anumite momente, „să joace un rol important, să fie un factor activ în contextul politic european”.

Practic, situată în aria de întrebare a intereselor marilor puteri, România a fost implicată, cu sau fără voie, în virtutea evenimentelor. În 1881 anul în care Eminescu intrase în țară, România a aderat la Tripla Alianță, orientîndu-și politica externă în direcția sorjicîntă Puterilor Centrale, care nu vor scîna ocazia de a obține avantaje economice, politice și diplomatice. Determinat și de factorul extern, de politica activă a țarismului în sud-estul continentului și de înclinarea tratatului de alianță internațională, tratatul semnat din 1883 a dat o relativă stabilitate politicii noastre externe timp de trei decenii. Orientarea diplomației Bucureștilor avusese caracter de „pură oportunitate politică” și nu a semnificat, desi tratatul ne interzicea orice intervenție în favoarea românilor din monarhia dualistă, nicidecum o abandonare a idealului unității naționale. Lupta a fost sprijinită pe atît cît posibil în fapt, pe această temă, ca și datorită războaiului vama, contradicțiile au crescut, în ciuda aderării la Tripla Alianță.

Fîn urmare, opțiunile Luceașului cu privire la evoluția românilor în istoria universală, ca aspect esențial al preocupărilor istoriografice dezvoltate adinținea unor judecări și intenții de cea mai aleasă substanță. Factorii interni și externi se cuveneau astfel organizații încît să facă posibilă transformarea poporului român în adevărat „stat de cultură” materială și spirituală, care să-i permită să urmeze la confluența intereselor imperiilor. O misiune pe care poetul a preconizat-o tîndrînd cont de necesitatea introducerii unei civilizații reale, de asigurarea progresului pe multiple planuri și de vocația pentru pace, independență și unitate națională a poporului român.

Pe lângă unitatea și precocitățile, demnă de menționat la cefențarului nostru, constituie o nouă probă în sprijinul caracterizării pe care cercetătorii au dat-o lui Eminescu, de personalitate pe cît de genială, pe atît de complexă, de fecundă, de om deplin al culturii, de rară apariție în istorie.

I. Saizu

Monumentul lui Eminescu de la Iași (Fotografie de Mihai Cucu)

PREZENȚA POETULUI

După marile sărbări culturale și naționale organizate la Brașov în cursul anului 1882, un grup de patrioți români din Cernăuți trasează cu trupa Fani Tardini problema unei stagiuni de spectacole în capitala Bucovinei. Stagiunea este perfectată și are loc între 1 martie și 15 mai, în 1884. La Cernăuți mai veniseră trupe de actori poloneze, nemțești, italiene chiar. Evenimentul susținea Tardini, după cum este reflectat în presa vremii, stîrnea un entuziasm local și național puțin obișnuit, deoarece trupa Tardini este prima trupă românească în Cernăuți, și ea face să răsună în temniile artei cuvintele limbii române. Gimnaziștii sînt entuziasmați de cultura și națională care se desfășoară în sala cu astalii, chiar și după pauză. Contaminat de entuziasm care cuprinsese juminea școlară a Cernăuțului și înțrea suflarea românească din împrejurimi, Eminescu strălege cu intensitate evenimentul, vede „oare spectacolele, se manifestă cu exaltare față de miratul scenei și-și pierde urmele îndată ce actorii dispar din oras.”

După cum este demonstrat, din Cernăuți trupa Tardini pleacă prin pasul Buzulni la Brașov, unde un comitet de inițiativă asigură o stagiune de trei luni. Stagiunea se desfășoară la Brașov de la 14 iunie la 25 august, stîrind în timpul celor două stagiuni ale trupii brașovene, înlocuind spectacolele trupii și în capitala Bucovinei. Eminescu dispăre din Cernăuți „odată cu plecarea actorilor” și revine acasă, în Ioannina, reșăsit odată cu întoarcerea trupii de actori, prin Moldova, spre Cernăuți, unde este contractat cea de a doua stagiune de spectacole. Aceasta are loc de la 2 noiembrie 1884 pînă la 9 martie 1885, după care trupa se angajează într-un mare turneu de primăvară, încheiat cu trecerea munților în pragul verii, pentru a doua stagiune la Brașov. Biografia poetului prezintă din nou spații albe și devine confuză exact pe perioada stagiunii brașovene. La întoarcerea actorilor din Transilvania poetul apare la Ipotești și este angajat la Tribunalul din Botosani, de unde pleacă precipitat, abandonîndu-și drepturile bănești, cîteva zile înainte de încheierea celei de a doua stagiuni cernăuțene Toamna, reîntors odată cu trupa, Eminescu este reînscris în vîlci de alinaștit cernăuțean, în gazdă la bătrînul său dascăl și părinte spiritual Aron Puncu.

Această incursiune biografică ne dă prilejul să spunem că pentru o serie de cercetători posibilitatea prezenței poetului la Brașov, în timpul celor două stagiuni ale trupii Tardini — Vlădescu (numele trupii apare cu această scriere în urma căsătoriei celor doi actori), este incontestabilă. Alți cercetători contestă în diferite maniere această prezență, prevalîndu-se în principal de faptul că pînă la ora de față nu s-a putut produce un document material care să pună capăt definitiv disputei. Raționalismul este neconvîngător, deoarece nu există pentru perioadele în cauză (vara 1884 și vara 1885) nici un document material din care să rezulte că poetul s-ar fi aflat în altă parte, de pildă la Cernăuți, la Botosani, la Ipotești ori la o adresă neidentificată. Diminuat în toate aceste locuri se crede că el lipsea. Dacă ar fi absolutul, prin urmare, proba documentară,

ar trebui să deducem că Eminescu nu se afla în verile respective niciieri.

Pe de altă parte, argumentul documentului pro sau contra este și el relativ. Augustin Z. N. Pon susține că numele poetului nu figurează în arhive de vamă, însă nu face dovadă că ar fi parcurs acele tuturor vamelor prin care ar fi trebuit să treacă actorii în cele două turnee, iar noi avem motive să ne îndoiim că i-au stat la dispoziție toate dosarele, care trebuie să fie grupate în mai mult de zece puncte de frontieră. Nici dacă numele poetului ar lipsi, prin dovezi materiale, din toate listele de vamă nu am avea certitudinea că el însuși lipsea, deoarece ar fi putut să se afle totuși între însoțitorii trupii, nominalizată cu multe erori, dacă refuzăm să admitem că la vîrsta de 14—15 ani ar fi putut să treacă foarte simplu prin spațiile baionetelor grănicerești, deci prin vama cucului, cum a mai trecut, se crede, nu o dată în viață. Se cade să manifestăm circumspecție, deci, în fata acestui tip de judecare documentaristică, afit de necesară în general, dar în anumite cazuri lipsă de suport logic și, pînă la urmă, lipsită de obiect.

Ipoteza prezenței poetului în stagiunile brașovene din 1884 și 1885 nu este chiar atît de riscantă pe cît lasă să se creadă anumiți cercetători care o trec sub tăcere. Ea se bazează totuși pe cîteva argumente memorialistice, deductive și documentare. Fiește, ele pot fi contestate, și pot fi respinse, dar noi înalntă să fi fost dislocate punct cu punct. Este cunoscut, de pildă, că ipoteza a fost avansată de Iacob Negruzzi și a fost contestată de Constantin Vlădescu. Primul o susține în temniile cunoștințelor directe și autorizate a vîlci colaboratorului său, cel de al doilea o formulează la o vîrstă foarte înalntă, referîndu-se deasupra la o etapă a vîlci sale cînd se afla înflăcărât de inițiativa de a frinze înima propriei sale stăpîni și directorate de trupă, acritia Fani Tardini. Invocînd împrejurarea spectaculoasă dată de un mai tîrziu de trupa Tardini Vlădescu, la Botosani, în beneficiul poetului bolnav, G. Călinescu inclină să creadă că avem atît chiar o confirmare a legăturii poetului cu actorii trupii, adințea prin turneul transilvan.

Dar la ora de față a cercetării, dincolo de argumentele prin deducție și dincolo de afitr-mătile cunoscute în memoriile oamenilor care i-au cunoscut atunci pe poet, dar care lasă referințe mai apropiate sau mai îndepărtate de eveniment, avem propria declarație a poetului, produsă în Timpul, în contextul polemicii cu Remănuș, unde afirmă că din al 14-lea an al vîlci și-a cistigat singur existența, pînă la 20 de ani. La 20 de ani, după cum se știe, el pleacă la Viena, unde existența urmează să-i fie asigurată de tatăl său. Iar anul al 14-lea este tocmai anul atășării sale de trupa Tardini. Or, este mai mult decît probabil că existența materială a poetului s-a încheiat în vîlci în toate aceste locuri se crede că el lipsea. Dacă ar fi absolutul, prin urmare, proba documentară,

Ion Itru

Continuare în pag. a-6

Urmare din pag. I

— Atunci, la pofeste cu mine.
— Au pornit amîndouă către custode.
— Domnu' Iosif, îngăduie-mi să-ți prezint pe noua noastră colegă Natalia Negru de la Tecuci.

Iosif se rușese din prezentarea sale surprins de frumusețea kolei prezenței. Coborî pe pupul lui, și sărătu mină cu voluptate respectuoasă.

A doua zi el aștepta încitat pe cele două studente și sfios întrebă pe Natalia Negru dacă este de prima dată la București, dacă se descurcă pe arterele Capitalei, dacă stie monumentele literare ale Capitalei. Se oferi să-i fie călăuză și își dădău întîlnire în fața Bibliotecii.

Era în 2 mai 1902. La Teatrul Național se urcaser în tramvaiul cu cai ce străbătea dealul Filaretului către cimitirul Serban Vodă-Bellu. Timid de felul lui și s-a adresat foarte puțin; iar la ronda din fața cimitirului amintit el se încălzea de o țecere, semn de nedreptmîni al vîlciților ce-l stăpîneau puternic. Cu delicatețe el îi atînsese urbul stînc, trecură făcînd pe sub arcadele intrării, parcurseră prima alee din dreapta și cu eteva morminte înaintea de zidul vechi al cimitirului Bellu—militari, apucară pe penultima alee.

NON OMNIS MORIAR

Ajunseră la parca mormîntului lui Eminescu. Voca și s-a gîndit pînă la morminte. Se aplică asupra ierbi de pe mormint. Smulse un fir de lărbă, îl petrecu peste al patrulea deget, împletit un inel de lărbă, îl petrecu în inelul însoțitorilor sale, zicîndu-i:

— Tu studentă, eu student. Nu vrei să ne îngodim și Mesterul cel Mare să ne fie martor? Natalia Negru mi-a mărturisit în 1957, cînd am vizitat-o în casa ei, la mormint, la locuința ei de pe strada Uzinei nr. 5:

— „Stăpînă de întrebarea lui, m-am aplecat și eu asupra ierbi, am smuls un fir de lărbă reavănă, l-am împletit tot în chip de inel și, înălcrămătă, i l-am pus în deget și i l-am sărutat, privind, acum înălcrămăt și el, spre bașonetele lui Eminescu. Păstrez ambele inele vegetale, ce-mi sînt mai scumpe decît tot ce am avut mai de preț în viața mea neajătată. Am dat detaliile acestora și domnului Cezar Petrescu”.

Astăzi, din cele două inele de lărbă uscate, se păstrează numai unul la Muzeul literaturii române din București.

De cite ori am călătorit la Ipotești am fost confruntat cu un respect de sacralitate eminesciană. Localnicii sau megieșii în treburile cotidiene, fie că se îndreptau spre Bucecea, Leurda, Doroboi sau în sens invers, către orașul Botosani, pe jos sau în cruce, de unul singur sau în grup, pe timp seară, pe timp ploios sau sub bicale surberstentiale și privătuții dintr-o răsărit, se opreau neidentificat în fața cimitirului lui Eminescu, își descopereau capetele, își aduceau privirile, după care, ritual mut, tonificați parcă, și continuau mersul. Am privit respectul lor și din ceardacul monumentului literar și de pe prisa învîlțitorului Săveanu, vopsit în alb și de la cooperativă și din gardul Scolii elementare ipoteștăne de azi. A fost nu mă îndoiesc că și este, și-i poate privi orice pelerin de-acum și din viitorime, o deferență practică din imensa mitologizare a Vlăscuțului nostru național universal cît și se dedică pe mîngîr terribilă pentru al său românesc și al cărui impuțernicități genialitate, prin truder, este încă din contemporaneitatea-I și tot astfel va rămîne în prezență.

LAIS — ultima realizare poetică

În august 1888, M. Eminescu avea scris integral actul piesei Lais. Căia ce și aștept epuizant în acest sens, ziarul „România liberă” unde poetul avea în redacție diferiți amici (în primul rînd pe M. Brăneanu, care conducea și îndruma de fapt ziarul, deoarece D.A. Laurian era plecat, atunci, peste hotare); „Prietenul nostru M. Eminescu a scris un act în versuri, care după cîte aflăm — se va juca pe scena Teatrului Național în țara asta” („România liberă”, duminică și luni 14/15 (26/27) august 1888). Iar ziarul „La Liberté roumaine”, (nr. 230 Vîndredî, 17/28 août, 1888) confirmă informația dată de „România liberă”: „Poetul Eminescu a terminat o piesă într-un act în versuri, care va fi jucată țara aceasta pe scena Teatrului Național”.

N. Petrescu i-a comunicat prietenului său Duliu Zamfirescu, aflat la Roma, marea noutate că M. Eminescu a scris o piesă în versuri. Iar Duliu Zamfirescu, în scrisoarea sa de răspuns, trimisă cu oarecare întîrziere, se arată încîntat de vestea dată de N. Petrescu (cam pe la 25 august 1888): „Mă hucur din suflet de Eminescu de această nouă operă a lui M. Eminescu. Poate natura să fie darnică și să-i întoarcă știința genului, și cum sînt al noștri la mărire, i-s-ar putea face o viață liniștită și suportabilă printr-o înălcrămă care să-i convîină”. (I.E. Torouțiu — Studii și documente literare, Vol. VI, Buc. 1938, p. 123).

În „România liberă” de la începutul lui septembrie 1888 (numărul de duminică 4/5 septembrie 1888), cititorii sînt informați precum urmează: „Drama despre care s-a vorbit că o pregătește poetul nostru Eminescu e definitiv terminată. Ea se va cîti zilele acestea într-un cerc intim. Scena se petrece la frumoasa Lais din Corint, și versurile sînt rimate. Pe cîte ni s-a dat din ea e una din cele mai frumoase poezii poetului”. (Stieva din „România liberă” va fi preluată și de „Revista politică” din Bucovina — în nr. 18 din 1 octombrie 1888, care își anunță cititorii că piesa eminesciană „e desăvîșit finită”).

Iar în ziarul „La Liberté roumaine” (Mardi, 6/18 Septembrie 1888), se reproduce cu mai multe amănunțuri această știre îmbucurătoare. „Am vorbit nu de mult de o dramă în versuri la care lucrea eminescul nostru poet M. Eminescu. Aflăm astăzi că opera d-lui Eminescu este pe deplin terminată și că poetul va face zilele acestea lectură ei în prezența unui cerc de prieteni. Scena se petrece la frumoasa Lais din Corint. Prietenii intimi, care au avut în vedere de a lua cunoștință de această nouă operă a lui M. Eminescu, se asigură că această dramă este una din cele mai bune produse ale poetului”.

Relatării presei, menționate mai sus, confirmăm pe deplin cele scrise de Henrieta Eminescu Cornelei Emilian, la începutul lunii septembrie 1888, venind de la Lacul Sărat la București. Henrieta a aflat că M. Eminescu a terminat piesa intitulată la Botosani; piesa „s-a cîtit într-un cerc intim”, care a găsit-o bună.

Vom face mai departe un scurt „popos” la M. Eminescu a tradus piesa Lais, nu la îndemnul lui N. Petrescu, precum pederă această, după moartea poetului! Ci cu mult înainte! El a început să lucreze la această traducere, încă la Botosani, prin februarie-martie 1888. În august 1888, M. Eminescu a venit la N. Petrescu cu un fragment al piesei, apoi, după puțin timp, i-a adus traducerea integrală a actului în versuri Lais. M. Eminescu a venit la N. Petrescu cu această lucrare, după părerea noastră, dintr-un motiv cu totul justificat! N. Petrescu fusese numit, de către Titu Maiorescu, nu de mult, membru în Comitetul teatralor. Aducîndu-i piesa Lais ca s-o vadă, M. Eminescu i-a solicitat, negreșit, sprijinul, ca să-i fie reprezentată pe scena Teatrului Național!

De altfel, scrisorile primite de la M. Eminescu în acea vreme de N. Petrescu (și nedatate) îi, te face să ajungi la aceeași concluzie formulată mai sus! Puteți îl scrie lui N. Petrescu că lucrarea lui nefînd încă terminată: „n-am curajul s-o prezint”, cînd o va termina va avea oare: „de-a v-o prezenta” lui Eminescu. Într-un număr al 16 august 1888, p. 238, N. Petrescu scrie că va prezenta piesa sa Lais nu lui Titu Maiorescu (precum s-a interpretat meru), ci lui N. Petrescu, deoarece acesta făcea parte din Comitetul teatral, și avea, în această calitate, obligația de a cîti și optina asupra tuturor pieselor înaintate de diverși autori pentru a intra în reprezentarea Teatrului Național. Într-un număr al lui M. Eminescu către N. Petrescu, în care e vorba de o vizită ce urma s-o facă împreună la Titu Maiorescu, este arătat, în mod împrerie, după părerea noastră, mlșivelor privind piesa Lais. Ea pare, mai curînd, un bilet al poetului redactat pentru mai tîrziu, pe 18 august, la propunerea lui N. Petrescu de a-i vizita pe T. Maiorescu, pentru a-l ruga să-i sprijine în a găsi o funcție corespunzătoare, așa precum spera că se va întimpla, venind la București, acum pe cînd Titu Maiorescu era ministru al școlilor! Ceea ce se ne întimplase însă! Rînit în sentimente sale de acțiune pentru „Junimii” și mentorul ei, care nu-i invitase la dînsul ca să se intereseze de situația lui, deși venise mai de mult în Capitală, M. Eminescu respinge cu demnitate propunerea lui N. Petrescu de a-i vizita pe T. Maiorescu, vizită care, în altă situație l-ar fi onorat, dar care, în prezent, „pentru mi se împotrîndu” nu-l putea da curs! Și poetul era, pe drept cuvînt, foarte descurajat, pe atunci! Postul pe care spera că-l va căpăta la București — se dovedise o speranță iluzorie. Toți amici și cunoscuții săi mai apropiați au fost, într-un fel sau altul, „căpătuți” de ministrul școlilor! Pînă și Al. Macedonski „visa” să capete, de la guvernarea timpului, un post de prefect sau, cel puțin, de inspector general al școlilor! („Adevărul”, nr. 6, din 24 august 1888). Și numai lui, nenorocit și genialul poet M. Eminescu, nu i s-a oferit nimic care să-i convîină în situația dată! Cum să nu fie poetul, care, „descuraj” în toate privirile și să mai aibă încredere în sine? Fîn urmare, la începutul lui septembrie 1888, M. Eminescu terminase traducerea piesei Lais. Aducînd-o să i-o prezinte lui N. Petrescu, acesta îl propune ca piesa să fie cîtită — așa precum scriau unele ziare sau relatea Henrieta Eminescu — într-un „cerc intim”. D. Murărașu declara fără ezitare: „Cercul intim amintit nu putea fi decît al „Junimii” (Op. cit. p. 241).

Opinia aceasta, susținută de mulți alți cercetători, era însă complet falsă! În nr. 3 de sîmbătă 17 septembrie, 1888, ziarul „Drepturile Omului”, avînd ca prim-redactor pe Const. Mille, în care venea deseori M. Eminescu în vizită, dă o știre, aflată desigur direct de la poet: „Comitetul teatral a cîtit nouă dramă în versuri a d-lui M. Eminescu”. Iar, peste cîteva zile, în nr. 8 de joi 22 septembrie 1888, la „Știri teatrale și artistice”, se indică: „Lais. Acesta este numele dramei într-un act și în versuri de M. Eminescu”.

Ce rezultă din cele de mai sus? Piesa Lais n-a fost cîtită de M. Eminescu în cadrul unei sedințe (fie și intime) a „Junimii”, ci la Comitetul teatral, cam prin 14—15 septembrie 1888. Comitetul teatral era, pe atunci format din N. Petrescu, Dimitrie Rosetti, V.A. Urechia, Anghel Doamănescu și Ed. Wachman. Că lectura în fața Comitetului teatral (în plerul său, sau fiind prezenți numai cîteva din membrii comitetului), s-a făcut, acasă, la T. Maiorescu, precum scrie N. Petrescu, s-ar putea să fie cu totul veridic!

Lectura făcută în fața Comitetului teatral în casa lui Titu Maiorescu, în prezența acestuia și a soției sale, nu era, prin urmare, o cîtină a „Junimii”! Ca atare, Titu Maiorescu nu avea cum s-o menționeze în acest fel în „Însemnările sale zilnice”, mai ales că, din punct de vedere legal această sedință constituia o încălcare a normelor obișnuite ale activității teatrale, deoarece Comitetul trebuia să-și țină sedințele la sediul Teatrului Național și nicidecum în casa ministrului școlilor! Cei prezenți nu ascultau cu încîntare piesa adusă de Mihai Eminescu

I. Cremer

Continuare în pag. a-7 a

20 MAI 1989

sterian vicol

Cit albina

În amintirea ta despre mine, despre cîntecul tristei-trestioare care-o fest, va arde o stea cîi albina pe fetele în propriul ei aur risipit fără rost.

Nici de la tine, de la mine, de la cine, Poemul acesta poate fi-va străin, Un fel de iubire, de ură ca vine Din care-nlînd se coace-un venin.

În toata, toata se pierd și se acufundă-n ochiul albinei ucișe l

Pescărușul

Unde cad frunzele, cine mai este ? Cît e de trist, e-a o altă poveste ! Ochiul e-o lacrimă desleagă-o aripă-o Pescărușului căzut în iarbă, de-o clipă !

De-a stăruie de lumină Strigătu-mi se mai anină Nu știu cîi mai este, Pină la ultima veste,

Niel cite eripi pe cer, nici Fulgerul ucis ca un bici - N-am, doamnă, cum să fug De pe propriul meu rug !

Femei la Dunăre

Ce au femeile oare Tot trecind cu minele ude pe umbra subțire a pescărușilor, ca aduse de vînt, din eroace, modelînd sunetul stîns al cinelei din unda Dunării ?

O, vin să-ntelească focul dansului prim, pinze de corăbii să-mpletească sub steaua poloră, legați de fluviu, meru să călătorim !

Colții ierbi

Trăgînd ca de o ploaie de marginea iării care obia mai feștește peste noi, alergăm în cîmp să-nmămurăm colții ierbi - Zăpăzite, doamnă, cite-ao lost lăntătoare de-argini în gîbul femeilor iubind, ună la porțile ferecate ale orașului, o dată, încă o dată, pină ce mugurii din păduri refuză aripa frigului din noi, pină ce în ciregul din peretele Muzeului se urcă o mireasă !

Lebăda bolnavă

- Lui Fănuș Neagu -

Vinu-i ca o lebădă bolnavă trecută prin geamuri de spital cu spinul cel subțire sub aripa demulț înmugurindu-i dansul nocturn -

(În amintire mai văd un scîlîp de prund cum luncă pe singele-mi în risipie)

O, prea transparentă șoptită o ineputului de zi luminînd și piatra tălătată și gura - arcuții rostie !

Chiar glonțul cel dulce al cîntecului ei înimii mele se-adogă de cînd am fost cîndva copil ; cum luminează și luminează vîntul din aripa lebădei pretulinduri lînd, spinul stetei code ca o pumnal pe pinza albă a femeii domînd.

Ca o lebădă bolnavă vinul și pe-ntineric ne gîște !

frumoasă, Ruxandra nu se poate spune că are ochi mari, foarte mari. Și depărtați. Și de culoare schimbătoare în felul cum privește Ruxandra poate privi departe, înalt, peste orice i-ar apare înaintea. Privește peste ape, peste tot felul de ape. Te privește, te vede sau te străbate. Sau îți vorbește. Ce-ar dori atunci, pe loc, sau ce-ar dori și nu se poate. Fără să se bucură Ruxandra. Cînd te apropie și te vede sau nu te vede și te vrea. Și te cîtește. Vine în fugă spre tine, te-ar îmbrățișa. Cu un fel de zîmbet neclar coboară pină la grîile tale. Își potrivește chiar mersul cu al tău. Curînd, o parte din griji nu mai există. O parte și se pare fără rost. Și care rămîn, că mai rămîn, iată, miște poți înfilni pe cutare și poți face asta, lasă-le acum, a, vrei a-o luăm la dreapta, direct prin oras ? Nu ? Intrăm pe șosea ? Curioasă e privirea Ruxandrei la apropierea asfaltului sau a pietrei cubice. Nu că-și privește încălțările sau și asta, dar pare că se înalță, se smetește. Ca-naltea unei posibile înfruntări. O simți ușor arcuții și te fură clipt cu privirea dorindu-te egal, nu protector. De multe ori la cite-un răgaz sau cu treburî, pleci din localitate. Sau din tînut, pentru un timp. Și treci în pripă să o vezi. Sau îți faci timp anume pentru asta. Sau nu treci. La întoarcere, dacă vrei, aflu că ai rămas în simț lipsa. Și-n prima dimineață, înainte de altceva, te trezești înaintea ei, întîzi mina. Ea pare să-și ferească grumazul. Totul seamănă a mișigiere. Sau chiar este. Mergi pe unde te duce, te-ascuții pe unde ai fost. Pe-aci, ce să fie ? Cum îți nimic schimbă. Oamenii și bunii, doar tu și tu, tot timpul fusese așa, nu, nu plouase, noaptea lună, ziua soare, ar fi ceva neclar la numărătoare umbrelor, tot timpul leșea una mai puțin, și te și care, ce mai înalță și mai tremurătoare... Și ca de obicei pasul devine fugă ușoară. Alergă mai mult ea. Alergă neprevăzută prin prezîm. Pină la urmă ajungi în desigurile din luncă. Acolo sînt pietre și spini, mocirle, cuburi de păstări și se spune și de șerpi și de nevastă. La desigurile-n pietor, uneori o pierzi. O și ai aproape sau departe după cum tronește uscăturile. Dacă nu-i iarnă scoti tot de pe tine și treci alături de ea. Și îți uzi părul, deși n-ai vrea. Și iar alergi. Uneori îți se încurcă grozav niște treburî. Deschizi fereastra să mai vină aer. Mai totdeauna apare la geam și-l simți lîngă umăr răsufărarea : „Știam că ești aici și m-am gîndit să te văd.” Alteori, pe platformă sau alurea, îți faci de lucru sau chiar al de lucru. „Mi-erai în drum, vîlăm să-ți spun ceva, dar am uitat ce.” „Ruxandra ?” „Da, și nu am astăzi o sîmedenie. Vrei o buciică de zahăr ? E de căpătat.” Mai rar, noaptea, nu de dor, ci așa, cum ar veni într-o doară, te abaje pe la ea. Treci să vezi, poate mai arde lumina. Pe alei nu-i nimeni. Porțile și se deschide singură. Și usa. Te așezi unde-ți arde și deschide fereastra. O deschide pară anume să intre pe ea puzderile de gîngăniș sîcitorii și pentru tine și pentru ea mai ales. Vorbești, vorbești cite și mai cite. Odată vezi că lîntide capul. După cum freamătă îți dai seama că așteaptă. Capul stă întins ca și cum s-ar odihni pe pervazul ferestrei. Noaptea din două în două fereastră pare că trebuie să-l aducă ceva. Aude ce-i spus și mai gude ea ceva din afară. Și uneori vine cite un flutur ureaș și-și înfașe aripile. Atunci nu mai există. La și de undeva o pinză ușoară, o așterne peste fluturule întepenit și apasă. Își așterne imprimenle obținut pe mină : „Îți place ? La derbul din acestă s-ar pînă în ?” „Te somn. Trebuie să dormi...” „Și te ridici și pleci înfășurat de aerul saloniului ca de o manta. Uneori nu pleci... De fiecare dată ascuții murmurate pină la somn trînturi dînt-un fel de vaier : „Cine pe lume, Ruxandra, ar putea să te cheme alții ?” „Acum să vii, Ruxandra, ce mine și pe mine și pe tot în mîncă ?” „Te pune la cale, Ruxandra ?” „Se spun și se aud atît de multe... și uite ce fac...” „Intr-o zi, tot alergînd unul pe lîngă altul, o întrebî. „A, nimic, îți răspunde, umbra pe-aci trînturi dînt-o întimplare și eu spre dimineață tot potriveș un cîntec și nu-mi alunge niciodată dimineața să-l termin.” Altădată cine știe de unde vii, îl simți în spate pașii ca un trap ușor : „E gata boce-tul, cum să fac să nu-l uit ?” „Fug spre luncă. Întreabă-i : Unde fug ? întreabă-i odată ! Hei, unde alergi așa ? Ioana, sau cum te cheamă, ce arde ?” „Nu arde nimic, doamnă, a murit Doctorul.”

Ruxandra bruce cu călcătura grea alături în orul ce-aba-i mijeste muștața. La pas, la pas așezat o ia în direcția în care fug ceilalți.

Destul de departe de saloane, dar și de mîntînă, se vede construit nou și înalt, castelul de apă. Înalt și albastru. În vîrf, pâlăria mare, rezervorul este împodobit sub streșina largă cu contururi de cal, roșii, ridicați în două picioare. Pe fruntea fîcărula este pasă albă, cite o brăzătură. Doctorul ar fi pus să se adauge sus, sub pâlărie, o logie lată de jur-impjur. Să te poți învîrți, să se poată opri o pasăre, să fie loc destul pentru strigat : „Deschide și saloniul opt-sprezece !” Adesea, ușiile saloanelor s-ar fi deschis de la sine și ar fi leșit vijeloz armărcării.

Uite, Ruxandra acum Victor se va îndrepta direct, privește-i trapul, direct spre Ioana. Pe Ioana încă n-ai învățat-o. Are un păcut comun, așa mi s-a părut și mie. Se pare că nu-i chiar așa ? De ce s-a oprit Victor ? O fi pierdut-o pe Ioana. Nu, îi joacă puțin potcoava la stingul din fată. Vezi ? Si-a potrivit-o și-a pornit. Privește în dreapta, dumnesor sint, ai ghicit, cei din saloniul patru. Pasc perechi, perechi. Umbrele care pase cu un cap mai în față sînt leșite. Nu, nu-i mai acunde. De-sici de sus nici nu prea poți să le deosebesti după înălțime. Bine, dacă vrei tu, sint mai acunde.

Tot auz în logie ai putea sta cu costele pe parapet și te-ai putea gîndi că Ruxandra ar fi putut fi cu adevărat lîngă tine. Și l-ai fi putut arăta și pe Ion cel nou, și pe Gheorghe, și pe Nestor, și pe soatele lor din anul acela. Sau minjiilor lor. Sau ai altor perechi din anul trecut, de acum dot anii.

Dincolo de evantaiul saloanelor ar fi putut fi văzuți oameni trăbăluind pe lîngă cărute cu bălegar, cu iarbă sau cu saci. Și s-ar tot întinde priveliștea. Un fir de drum s-ar despărți din orizont și ar ajunge pină la căsuța albă, undeva, alături de saloane. Rar, ar pleca și ar veni camioane fără culoare, și mai rar, cite-o mașină albă de teren.

— Unde-i Doctorul ?

— Domnă, domină aici prin țările de caracter, prin neinduplecare, prin durerea neîmpăcării cu ideea unei iubiri imposibile. Vulpașinul lui Visu este numă ochi tulburat și glas distorsionat, imblînzind un chip de piatră. El nu mai este înrîditul ei victimă. Calea între împlinirea și eșecul în dragoste nu poate fi decît moartea. Soluția imposibilă îl duce pe Vulpașin la crimă, iar pe Nastasia la sinucidere. Pe vaul de mireasă — moralmente compromiș — al Nastasiei, Gențiu amplexază cearta hîrjan Parascivici cu Ionel. Puritatea unei ființe nu poate fi apărată nici prin moartea ei, totul e murdar și prin respirația păcatului, prezent la tot pasul.

Nastasia Rodică Negrea este aspră. Glasul gîjit și suflul sincopat îi dau aerul de a fi meru în aceeași așerie, egală cu sine însăși, în toate momentele. Într-o apartie scurtă, Florin Călinescu construiește un Ionel tăios, dur, rău. Coca Blous creionează o veclină uscată, curioasă, clevețitoare și hapsină. Un Stirco interesant, cu privire înconjurătoare, condus de o așeză lăuntrică, aduce în prim-plan Ionel Chelaru. Un Ivan duios, sentimental, tînjind în tăceri și priviri dureroase, după frumusețea grecoaică Marco, se reliefează prin Iuliu Popescu.

Mizînd mai mult pe caracterizarea persoanelor prin înălțarea de grup a individului decît prin integrarea lui în colectivul periferiei, spectacolul Măidanul cu dragoste este o reușită prin faptul că nu cade nici o clipă pe pantă ridicolului, a vulgarizării sau a desuetudinii.

Nicoleta Gherghel

DESEN PE CERAMICĂ

neculai șerban-părău

Uneori apare Doctorul. Cînd nu apare, întreabarea cade oarecum în gol. Ochiul caută castelul de apă. Printre call rari se ajunge la castel. Se urcă în spirală, se strînge o mină.

— A ce miroase ?
— N-a plouat de mult.
— Cît ziceai c-a tras armăsarul acela ?
— Calul nu calcă.
— Ba calcă.
— Unde-i Doctorul ? Dă bîncul ! Ce se vede acolo, negru ? Hei, copile, ce tot te-nvîrți pe-acolo ? Cine l-a dat voie ? la vino-ncoace !
Copilul, un copil înalt, cu fața numai ochi, se-apropie :
— Nu făceam nimic. Mă uitam cum se piaptănă un cal.
— Spune tot, puțule, ce tot te-nvîrți pe-acolo ?
— Call fug repede pentru că sînt pieptănăți din fată-n spate. Așa să-mi perii și eu în hainele și părul și genele și sprîncelele și lacrimile și iarbă pe care calcă mâna.

— Acesta-i unul dintre copiii orfanii ?
— Doctorul spune că nici un copil nu-i orfan. Eu știu că nu trebuie să măninc nimic. Să fiu mai ușor. La început nu-i voie să te sui pe cal, fugi numai pe lîngă crupa lui. Cînd ne obîgnim unul cu mîrosul celui-alt, cînd ne facem potivul de înalți unul cu altul, ne aude Doctorul pe alee în șa. Pe fete le pregătește pentru sulky. Ele pot fi cit de mari și de frumoase, la trap nu conțeează. Pot conduce cursa și gravide. Calli, spune Doctorul, nu observă. Ei sînt delicatî. Noi, băieșii, trebuie să fim ușori. Și dacă sîntem grei unul cu mîrosul celui-alt, cînd ne facem potivul de la tractoare și ne face egalî. Totul e să fim pieptănăți. Și înalți. Nici nu-i voie și nici nu-i frumoasă să fie call înalți și slujitorul lui, călăretul, să fie un bicicnic. Slujitorul, înaintea tribunei, stă în șa drept, cu o mină la inima sa și cu un picior la inima stăpînului. Cel mai bun jockey știu cînd înimile bat la fel și atunci, asalt ! Din toată înălțimea sa, slujitorul își mută ochii la ceață, conțeează pe ochii callului. Calli trebuie să alege în spinare cu slujitorii egalî în greutate și cum altfel nu se poate, egalizarea, v-am mai spus, se face încercînd șaua cu greutate. Pînă-ncele de tractor sint cele mai bune. Este de unde alege. Nu vedeți ? Peste tot, numai tractoare. Mama nici nu poate roști corect cu

vîntul tractor. Tot nu se supără nimeni. Pe la noi, pe la geam, cînd vin noaptea staffile callor, totdeauna vedem tractoare. Părinții dumnea-voastră nu se fac staffii ? Vedeți ? La fel se fac și calli noștri. Zilele trecute, mama fetelor de colu, nu le vedeți, cum să le vedeți, dacă se-acund ? Mama lor s-a măritat. E mare păcat să te măriți înainte de a fi trecut șapte ani de la moartea bărbatului dinainte. Dar ea a făcut-o. În fiecare noapte îl vine și-o chinulește. Staffia lui este tot un tractor portocaliu. În rest n-ar fi mare pagubă. Schîmbul nici nu s-a simțit. Altit doar că eu mă-nvîrți pe-aci, că mai sînt cițiva call vii și eu vreau să-nvăț pieptănătu. Pieptănătu callor este ciclu întîi. În alți ciclu înveți bătaia inimii callului. În altul, dacă ești destul de înalț, te încearcă Doctorul pe cal. Trebuie numai decît să fie frumos copulul. Mama l-a zgîrciat pe ochi pe Doctor zilele trecute : „De ce lași să ne-mpuste calli ?” „Nu știu, bănuiesc numai, cred că nu-a destul de înalți. S-ar putea să fie adevărat, că not, spunea Doctorul, vom crește înalți și ce să facem cu call bicicnici ? Si fetele care nu cresc destul, le încîntă Doctorul să-și lase coadă de cal și să-nvețe să-mpletească din lîngă moale valtrapuri pentru glezne. Mă ferețai că nu intru la dumnea-voastră în turn, dar sînt murdar pe piciora de singe de cal. M-am înmămălit cînd am traversat. N-a încăput tot singele în curți și s-a scurs în afară. S-a făcut noroz roșietic. Două zile de soare și se usucă dacă nu se face prea repede o nouă îm-puşcare. Ar fi bine să nu se facă. Nu pot trece tractoarele spre cîmp. De-atia singe de cal scurs în drum, tractoarele patinează. Ele nu pot sta prea mult fără să lucreze. Oamenii care lucrează cîntind cu ele, trebuie să facă ceva. Și, spunea Doctorul, altă meserie nu știu. Ar trebui, cite n-ar trebui, dar ei dacă nu știu decît să mine tractorul ? Așa că ar trebui să se usuce odată drumurile de singe, să nu patineze tractoarele. Nu prea știu să vorbesc, eu sînt abia în ciclu întîi. De-aceea ați adormit.

— N-am adormit, băiete, Unde-i doctorul ?
— Nu-i nimic, v-ați speriat. Ați ațipit și v-ați speriat. Aer tare, ați ațipit. Nu este nici un băiat prin apropiere. Unde-i Doctorul ? Îi căutăm cu toții. A, iată un băiat pe-aproape. Băiete, nu l-ai văzut pe Doctor ?

Au trecut ani, eram de-acum mare și-aveam sentimentul cert uneori că mersul meu e mai straniu pe pămînt. Exact acum zece ani am mers la Ipotești Lui, în excursie cu doșdăul meu de rom-mănească, elinească și latină. Nu știu cum am pătruns în sanctuar, nu știu cum m-am privit Ipotești, înghetăsem, eu, mo-foaică, acolo, asta în minte : îngheta-sem. Si-am vrut să-l înșeu, Lui, să-l dăruiesc ceva și primeam cu părere de rău minime mele goale, sportive, cu ochii juriști aprădați. Și am legat de-un pom din grădina lui panglica (primbura) mea albă de elev, n-mînd-o, de atunci, solia de pace pe care am purtat-o din Apusenii mei, în sanctuarul Lui, la Ipotești.

Îndrăznesc a crede că semnificația aceleia flămura albe stăruie și că în lume nu e tirziu.

Sculpturi în lemn de Petre Arăduț

Gînd tirziu

Urmare din pag. 1

„Din copaci fără de număr es copii cu soimi pe umăr și copile multe ese cu-a lor mîncee sumese și pe umerele goale poartă donije și oale...”

Las din domițele mele parcă izvorau stelele, așa cum le văzusem într-o noap-te prin acoperișul zburător al călei. Și s-o-nmărat întimplarea că în ceteșul de compuneri, bacii cu prinsă să zică și zice-rea leșise sub plătouzul meu, ea era pînă trîntită în ziar, pe care ziar Moșul scrisese cu chimic „Emineacu”. Am deschis cartea și nu mi-oi uită cite zile-o altea prima poezie de care mi-oi fost rușine cu drag ca de primul strău :

Au trecut ani, eram de-acum mare și-aveam sentimentul cert uneori că mersul meu e mai straniu pe pămînt. Exact acum zece ani am mers la Ipotești Lui, în excursie cu doșdăul meu de rom-mănească, elinească și latină. Nu știu cum am pătruns în sanctuar, nu știu cum m-am privit Ipotești, înghetăsem, eu, mo-foaică, acolo, asta în minte : îngheta-sem. Si-am vrut să-l înșeu, Lui, să-l dăruiesc ceva și primeam cu părere de rău minime mele goale, sportive, cu ochii juriști aprădați. Și am legat de-un pom din grădina lui panglica (primbura) mea albă de elev, n-mînd-o, de atunci, solia de pace pe care am purtat-o din Apusenii mei, în sanctuarul Lui, la Ipotești.

Îndrăznesc a crede că semnificația aceleia flămura albe stăruie și că în lume nu e tirziu.

teatru

t

● Ultima premieră a Teatrului Mic aduce în scenă pitorescul și patetismul citorva dintre personajele lui G. M. Zamfirescu din romanul „Măidanul cu dragoste”, constituindu-le drept fundal de epocă și argument pentru tragedia trionfali Nastasia — Luca — Vulpașin din piesa aceluiași autor, „Dumnezeu Nastasia”. Grigore Gonța — semnatar al verșunții scenote și al regiei — urmărește, în paralel, evoluția celor mai diferențiate tipuri umane corelindu-le după principiul destinului lor comun — la marginea societății — după principiul lipsei lor de perspectivă, și condiției lor de limită psihologică între viață și moarte.

Farmecul adevăratelor cîntece de periferie — de pe vremea Mariei Tănase, a lui Zăvidon — în interpretare discretă, sensibilă a maestrului violonist Ion Viad, a acordeonistului Ioan Dumitrescu, a țambalagiuului Șerban Valeriu, ne introduce în atmosfera și starea de spirit a vremurilor în care se petrece acțiunea.

Gore cel bolovănos — Fejil Panduru, Safia plină de nuri — Monica Ghiuță, provocatoare Parascivici — Adriana Schiopu și Niculina — Liliana Ceterchi, Nedu — Anton Dan, Tino — Petre Moraru, Stirco cel cochec și aliu-

«Măidanul cu dragoste»

necos în priviri — Ioan Chelaru, gerpuitoarea Maro rizind cu insolentă — Simona Măicăneșcu, intrigantul Ionel-Florin Călinescu, Salomia cea lascivă — Doina Tamas, Fane, tipul amantului sigur de șarmul lui — Nicolă Dăbuleț, victima iubirii unice, fatală — Gheorghe Vișu sint cu toții oameni sentimentelor primare, cu sufletul colțuros, scriștînd de dragoste sau de ură, înfiorîndu-se cu patimă de căderile și adierile sufletului.

Vîntorul Luca — Dan Furie, o Nastasia dreptă, apărîndu-și propria morală — Rodica Negrea, Ivan — a-deptul autenticității și al legicii sentimentelor — Iuliu Popescu, bătrînul Sorcovă, pendulînd între caritate și dragoste Sorin Medeleni fac parte din aceeași lume, numai că aspirațiile lor de depășire a limitelor morale și sociale ale periferiei se însoțesc cu candoarea, cu curățenia interioară, cu credința nestrămătată în unicătatea sentimentului de dragoste, în adevărul dorit și apărat de ei cu înverșunarea celor ce nu pot accepta încredințarea compromisiului. În raport cu fir-reșul și liniștea netulburată a acestui Luca, Gonța îl umanizează pe Vulpașin. Eroul celor șapte mahalale — Impunînd, pină acum, prin aspectul său

film

f

«O vară cu Mara»

● Tematica generoasă inspirată din viața satului românesc contemporan a stras, pe hună deșteptate, atenția multor cineaști, tenți și imbrăce în imagini convingătoare, relații umane și conflicte încercate de substanță filozofică și morală.

Scenariul Radu Aneste Petrescu și regizorul George Carnea, autori recente premiere (producție a Casei de filme Cînci) O vară cu Mara ne oferă un crîmpei din viața unei familii de dulgheri maramureșeni chemați într-o vară fierbinte să construiască șalaze pentru vitele unei cooperative agricole din Bărăgan. Lumea peștră, grăbită, repezită, agitată a satului de cîmpie surprins în momentele eforturilor maxime ale bățăiei pentru recoltă este oșpat micului grup uman, ce impune respect prin forța și rigooarea spiritualității maramureșene, care prin trecerea ei nu lasă în urmă doar amintirea unui ajutor competent, ci și mîntuirea unei străvechi vetre de cultură și cărei reprezentanți, muncitori și artiști în același timp, sînt deopotrivă sensibili și înțelepți.

Contactul caracterelor umane, uneori radical opuse pe coordonate unor atitudini sau reacții spontane, complementare în plan profesional, accen-

tuează parțial valori morale și luminează întîmplării mai mult sau mai puțin importante în economia filmu-lui. Trăsăturile distincte de spirit și temperament ale personajelor nu nasc conflicte ireductibile, povestea de dragoste schițată doar într-o cheie vad comică este un sfîrșit fericiit, prezizibil și artificial, iar majoritatea a-devîrurilor rostite sau subînțelese ar fi putut face cu mult mai folos obiectul unui bun film documentar.

Situațiile minore, fără reflexe dramaturgice în țesătura de relații umane devin principale într-o viziune cinematografică inconsistentă, în care sabloanele devin supărătoare, umorul fiind cu avarie drămuț, iar aparatele unei posibile și perfect normale comedii fiind rapid reprimite de a-bundența de situații convenționale, de tonul didactic, complet neinspirat. Tî-midele încercări de a mai învîra at-moștera filmului aparțin actorilor, care încearcă fiecare pe măsura pos-ibilităților, și nu toți reușesc să ofere un moment de destindere autentică prin replica și gestul unor personaje a căror principală calitate pare a fi o maximă candoare, vecină cu pueri-lismul.

Decorative rămîn și elementele et-

nografice, de folclor, detalii care abil exploatează ar fi putut servi măcar intențiile scenaristului.

Fără a face o investigație analitică mai profundă a spațiului rural contemporan, regizorul George Carnea mizează mai ales pe elemente pitorești de proastă calitate, fără a încerca să individualizeze relațiile normale ale lumii rurale cu autentică ei bogăție spirituală.

Decorative rămîn și elementele et-

Călin Stănculescu

Cenaclul «Luceafărul»

Nichita Stănescu

Desen de Teodor Bogu

UN COPIL WINOVAT

acel nu știu ce să începi cînd scrii despre Nichita Stănescu, acest poet care a fost nu numai un miracol artistic pentru atîta dintr-un noi, dar mai ales unul uman care, dacă ar trebui să modălim numai o cifră din ce e date nouă de eternitatea cea fără de cuvinte și imagini, a trecut ca o minune prin viața cu plii de toamnă și melancolie fără sfîrșit care hat la adierea noastră, poezii ale Tărilor de Sus, el care aducea numai farmec și lumină cu trupul său frumos și sufletul plin de entuziasm cu un cântăreț din secolul trecut și care striga fericit cu gura pînă la urechi: Apă! Apă! Apă! El bine, toată poezia lui pe care eu singur o consider supraprealistă și pentru care, pe drept cuvînt și în bună tradiție a termenilor, cîștia criticii eminenti m-au certat, în conversații intime-plătore, că o minimalizez, că o proiectez la prea obsedantă modă retro, ce mi se pare o respirație aeriană din care se naște mereu un animal blond, fermecător și nu mai puțin fas-

cinant al concretului convertit într-o abstracțiune fără pereche în poezia contemporană, deși nu trebuie prin aceasta să decidem vreun criteriu axiologic. Dar ceea ce nu se poate conștientiza acestui univers miraculos, cu toate fluctuațiile unei opere prodigioase, este acel aer, sau acel animal-vegetal de aer pe care l-a adus printre noi, dar încă o dată trebuie să spun că ceea ce m-a impresionat (am scris un eseu filosofic despre arta lui) nu a fost supraprealismul clar și evident pe care îl practică, ci imaginea aeriană care nu demonstrează încă, ci dată poezia este sărbătoarea fără prîhnă a privilegiului de a ne simți oameni! El rămîne pentru noi mai curînd un simbol decît o realitate, așa cum ar trebui să rămîna orice artist autentic.

Da, cînd un copil începe să vorbească, el începe să-și piardă nevinovăția!

Dan Laurențiu

asa cum altă dată s-au făcut seri omagiale pentru Grigore Hagiu și Nicolae Velea, ultima sedință a cenaclului revistei Luceafărul a fost închinată poetului Nichita Stănescu. Nicolae Dan Frunteletă a convocat pentru această comemorare mai mulți poeți și prozatori, unii foarte tineri, care au vorbit despre Nichita Stănescu sau au citit versuri închinare poetului. Nicolae Dan Frunteletă și Iulian Neacșu au vorbit despre colaborarea lui Nichita Stănescu cu revista Luceafărul. Cei prezenți au ascultat apoi paginile pe care mai mulți poeți tineri le-au citit dedicîndu-le lui Nichita Stănescu. Le-am alăturat și două eseuri (de Dan Laurențiu și Rodica Draghinescu), scrise în același spirit dar care n-au mai putut fi citite în cenaclu. La manifestare a fost prezentă Mariana Stănescu, sora poetului omagiat.

ÎN DULCELE STIL CLASIC

Obună parte din volumul În dulețele stil clasic, își are punctul de pornire în concretitudinea materiei și transcendente, între o gravitate ce se produce înăuntrul lucrului și cea frivolitate revelatoare pentru zona de risc a structurilor enigmatice stănesciene. Este vorba de sumarea cititorului unui dificil examen, întrucît poetul nu prea seamănă în aceste producții cu Nichita Stănescu cel din Elek și alți tobiși. Limbajul însă se îndreaptă spre o filosofie a poemelor de mai tîrziu. S-ar părea că avem de-a face cu o „presimțire” (preistorie a originii) a poeziei stăruitoare din Elek și Pitelem și Necuvintele.

în Tăra Făgăduinței) care stă și își fumează divinitatea: „O să mor și n-o să mai fie ingeri” (Moartea păsărilor). Încorporarea lumii în moartea ingerului și simțul melancolic, restructurarea relației primelor sensuri (tonice) ale cuvintelor, cu sensurile care implică afectiv, prin entuziasm extatic. Existența materiei ritmează neastîmpărul heracitean; ea este devenire, nu în timp, ci în mișcare imediată, plină de neprevăzut, galop ireversibil al o „substăntă” la alta. „Devierea” ființării este însăși subiectivitatea. Din punct de vedere socratic, forma materiei nu are alt centru decît pe sine însăși. Poezele stănesciene reprezintă tonalități diferite ale aceleiași întrebări: „Ce este Ființa?” — întrebare, care se reduce la „Ce este substănta?” (conform Metafizicii lui Aristotel): „Se sparge în aerul de ou / Plouă cu albus, cu gălbenuș / Aerul se lipește de albus, de gălbenuș / de albus, de gălbenuș” (Moartea păsărilor).

Meditația vizionară („vedere în acțiune”) ne oferă în volumul amintit, trupul împreună cu filozofia: ochiul — imperiul poetic al creației stănesciene. Adîncimea vederii nu înmrunță principiile ființării, „suprafeței” ideatice. Ea există doar înăuntrul său în afară are caracter abstract: „deși pot bea apă peste el, apă cu pesti / cu străfund de mare cu tîrm, / cu dealuri, cu dealuri, cu munți / la marginea cîmpiei / cu nori plătind în aerul acela.” (Vedere în acțiune) Strigatul (cronotop al devenirii) confirmă o existență sonoră, „cel „Ta!” care nu se elimină, întrucît stimulează entitate vizuală.” „Eu vede. Eu sint ochi. Eu vede. / Este acesta un pericol? / Este / Ochi în triumf? / Nu.” Lată negarea granitei lăuntrului, a mărginirii lui print-un exterior tridimensional. Ochiul nu este deschișor; deschiderea este ochi, „dureros și mișcător”, abstracți acțiune, alt de abstracți, întrucît periclităz concretul existent. Concretul nu trăiește însă fără abstracți și invers: eventual, într-o maleficiă aparență: „Eu țără el dar a exista / El în mine / Nu se vede / E în acțiune” Interacți și nu mizer deznaturat, pierdere în ciștia de lumină: „Totul e pierdere. / Soare dacă vede / și el e de pierdere. / e pierdut de tine” (Scriptura inițială).

Redescoperirea lumii prin cuvinte converteste penumbre psihice în echivalenți spirituali: Gîndirea poetică a lui Nichita Stănescu nu cunoaște obiectul pe care și-l propune (apud Gaston Bachelard, absența oricărei fixități reale pune în evidență gîndirea). A fixa un nume (generic) ființării înseamnă a reduce universul spiritual la unica lui căutare. Poetul Necuvintelor pornește contrariile cogito-ului într-o anihilare pasivă: „Deci în dulce vită / foamea își lăsa decolul / Deorbul / Vitul singuratic foarte / se infometa de moarte. / activează adormit / foarte rău și semii” (Despre lupul singuratic). Conștiința văzului profetic e condamnată să devină hrana profeticele, distanța spre o pură înțelegere externă și chiar îndepărtată a existenței (pura privire). Însurubind în miezul cuvintelor unghiul interogației (limbajul disonantității), ce activează forțele de coerență, „înțelegerea” nu este neapărat un anatomist al limbajului; nu doar limbajul în sine îl interesează, cu doare lui, ci zonele insensibile care se deschid (paradoxal) explorării. Poezele nu porced din mecanisme (cum s-a afirmat de altele ori, ci din durerea numirii într-un cuvînt a tuturor lucrurilor întoarse. „Dacă vede, poetul se striveste în pleoapă, ochii respiră, te-mping în aer, / neogîndit peste ape / tu, dulce vaer” (Fecampare). În altă stare, tipul se zbate într-o mare de plasmă, „ca să-și păstreze granita aripii și firea” (Într-o mare de plasmă).

Spațialitatea ochiului este locuță de greutate proprie apăsării, de lichidul plîngînd, blestemat, aiurid, lăbărînd, flacăra înceată și înaltă într-o vină, alcătuit „în înțeles de frază” o vorbire intrinsecă / a unei mari ființe.” (Invizibilul seara). Vîna (păcatul ontologic) poate fi „privită”, căci — spune poetul — a doar o membră protecătoare (orbire). Invocarea și contemplarea vederii (păoastie miraculoasă) se instituie în ritual poetic, în spaima dedesubtului ființic: „Să nu se craze pămîntul și să nu cure prin el sare dincolo, / și nu care curvă să cadă singuratic / și alocat în cerul de dedesubt” (Căutî hulmae). Ochiul poetului se rotește în cîmpul magnetic al pupilei cîmpice, cu frica de a nu adormi: „să nu curvă să mi se craze la mijloc somn și din dulcele via și cădem / în vizul cu dînt” (Căutî hulmae).

Prezența „murmurului ingeresc” (tipulul în funcție de ambianță) este un fenomen al ideii un „palat de cuvinte” din cărmăzile ecoului electrostat de sfîntenia vorbirii „lichide”. În Dulețelezarea legii, cîmpura vidului răzare pînă și în „triunghiul” imaginației. Realitatea (I) limbajului poetic se manifestă în raporturi diferite cu realitatea (2) lumii și a lucrurilor: „Din cînd în cîmpul de vedere al ființei / ochi / nici animalele de pe pămînt / Piatra murea năște numai piatră bălat, / albina care pre regină o a mîncat / năște numai trîntor” (Din cînd în cînd). Un prim raport ar fi reveria înțelegată nu ca fenomen al apărării și al abandonului (vezi psihologie clasică), ci ca o structură enigmatică a declinării. Intuitivul poetului își trezește receptorii să răspundă la presiunea cuvintelor-concepție. Fiecare simț (tu) e folosit pînă la tocare, pînă devine ochi (tu) — punctul tensional al vîrfului. În Poezie (din volumul amintit mai sus), titlul găzduiește o poetică a conștiinței / propoziții enigmatice, care funcționează ca metafore (aplicarea condiției metaforei la orice substanță). Poetul amîntă funcția de adîncime proprie metaforei (ochi — umăr — ochiul umărului), puterea de a sparge realitatea: „Poezia nu este lacrimă / ea este însuși plînsul” (Poezia). Decî poezia esențializează purificarea (o). Pinea—lacrimă—fîltare—puțină), așa cum la Lucian Blaga plîngerea e ardere. Ceea ce se află în sfera poeticului, înainte de a fi ordonat în cuvinte, este un ochi neinventat, o imagine barbiană, un „nădr latent” („zbor Invers” la Nichita Stănescu).

Logica nu este tot una cu logica iar dacă restarea poetului e paradoxală în sens logic, e devine altfel în zarea logică, motiv pentru care poezia sale se cere ascultate cu sufletul, cîci ele nu sînt texte, ele respiră, au o polaritate vie, sînt scrise direct „cu colțul umurii” la incandescența maximă a trăirii: „e ora mea de-acum mai vie / decît lumina o reverie / și simt miracole cu mult mai mari / în clipele venind / decît în anii rari”.

De alimnării, ermetismul barbian se resimte în în dulețele stil clasic, dar tribulatiile eului (un eu lumii) domesticează, încapabilă de scizura, să se dărîte întregă către extreme, să fie și să nu fie pe rînd, într-un eu existențial tragic ce opune viață — moarte. Cezar Ivănescu este unul dintre marii poeți care ne explică această dihotomie intrinsecă a ființei umane, clarificată de rețeaua din ce în ce mai densă de interdicții, de ghemul tot mai gros al temerilor și angoselor noastre cosmice — tors, acest ghem, centimetru cu centimetru de mina omului împotriva omului. Incit dihotomia „viață-moarte” a ajuns simbolul absenței sub falduri largi de gesturi și cuvinte frumoase. Din această simbură crește viața poeziei. Cezar Ivănescu aducîndu-ne nu numai faze ale altor vremuri nu atmosfera trubadurilor, ci mustul care fierbe înăbușit în prezentul nostru.

Acum, redîndu-și volumul, poetul își adăugă plese în plus (unele dintre ele, mai vechi altele, inedite) dorind a rămîne legat de acest an, 1987, cu o carte definitorie.

Rodica Draghinescu

“Nichita Stănescu, în dulețele stil clasic”, Editura Eminescu, București, 1970.

Șapte doine

Urmare din pag. 1

dubului (cred că, print-o etimologie sentimentală, Cezar Ivănescu derivă „doina” din cifra 2) și sește ființa unică, incapabilă de scizura, să se dărîte întregă către extreme, să fie și să nu fie pe rînd, într-un eu existențial tragic ce opune viață — moarte. Cezar Ivănescu este unul dintre marii poeți care ne explică această dihotomie intrinsecă a ființei umane, clarificată de rețeaua din ce în ce mai densă de interdicții, de ghemul tot mai gros al temerilor și angoselor noastre cosmice — tors, acest ghem, centimetru cu centimetru de mina omului împotriva omului. Incit dihotomia „viață-moarte” a ajuns simbolul absenței sub falduri largi de gesturi și cuvinte frumoase. Din această simbură crește viața poeziei. Cezar Ivănescu aducîndu-ne nu numai faze ale altor vremuri nu atmosfera trubadurilor, ci mustul care fierbe înăbușit în prezentul nostru.

POEZIA CA MIRACOL

Poezia noastră opera lui Nichita Stănescu e un miracol. El înțelege foarte bine că ceea ce scrie este un miracol. Căzurile sînt incandescențe, miracolele are reverberații infinite în spațiul și timp precum fenomenele naturale. Ceea ce ne amuză la poet nu este faptul că vorbește altfel decît ceilalți, ci faptul că cu totul altfel, cu faptul că această vorbire neobșnuită străpunge prin a ne convinge de naturalitatea ei, că eudată limbă pe care a ascultat devine eucerent de firească. Căre nu este asta o dovadă că în adăncul simțului nostru strălucit „paradoxal” sale ac poemul n-a făcut decît să „moștenească” adevarurile precum Socrate?

Nu trebuie făcută confuzia între natura lirică și practica expresivă. Fără îndoială că poezia e o plină de surprize și de senza plină și de diferență esențială între surpriza oferită de funcționalitate care ascunde obiecte ciudate dintr-o polaritate și ceea ce surprinde pe care e trăiește înforță la vederea primului poem înflorit al primăverii. În cel dintîi caz e vorba despre a prestașugate, în cazul al doilea surpriza e epifanică, ea aparține naturii. Suprarealistul regază instaurarea dintre a „capăt de curant și o tremblă pe a masă de operație” pînă grătat cotidian, la timp ce Nichita Stănescu logodesce sufletul nostru cu lucrurile într-un context de iubire.

Logica nu este tot una cu logica iar dacă restarea poetului e paradoxală în sens logic, e devine altfel în zarea logică, motiv pentru care poezia sale se cere ascultate cu sufletul, cîci ele nu sînt texte, ele respiră, au o polaritate vie, sînt scrise direct „cu colțul umurii” la incandescența maximă a trăirii: „e ora mea de-acum mai vie / decît lumina o reverie / și simt miracole cu mult mai mari / în clipele venind / decît în anii rari”.

Alexandru Horia

Apelul de seară

Esti albastru la apelul de seară,
La apelul de dimineață ești o pată
— un amănunt de dimineață pe zid.
Zgomotul scrierii pe hîrtie, hîrtia
— scrierii
în peret, fenerul paginii care arde —
— înțina lui par.
Prin țevi, prin crăpăturile dimensiunii, prin
sîrmele de telegraf
ascult un dînz vechi.
— citesc un poem de demult,
în toată opînă, eu o lăstare de hîmnoș
— înși lăstare țară.
Cu gîscă în gură, cu ochii în hîrtie,
într-un trînc de pe vremea răstîrnării
— rîve —
cu obșnuit chîntat,
cu silabele țigări,
ascult cum se îndesește mărunț, moște,
zgomotul scrierii pe hîrtie, hîrtia
— scrierii
pe zid, înțetaț paginii care arde.

Povestește-le tu,
serie-le tu, arde-le tu — amănunt
care îmi agrăvii înec ogîlnirea de hîmnoș.
Tu, umbră care mă umbrăsești cu felinarul
— lîgi de obraz, —
care mă recomăști scriindu-mă-șă ascunde
după floriile de mază verde pe calca
— țară,
după umbra pe care numai poetul a lăsat
— la apelul de seară.

Traian T. Coșovei

ORFEU ȘI GOLIAT

Suieră o quadrigă pe cîmpia secundelor noastre, pe cîmpia din lutul căreia Nichita Stănescu a ars la flacăra inimii sale cărmăzida sensibilă a unei idei și a unui destin pe care le-a zidit în timpul Poeziei române. După ce un alt asen-tru bujitar al cuvintelor preschimbase sapa în condei, Nichita Stănescu a prefăcut rîndele într-o rază mai subțire și mai pură decît un doget de copil care arată luna — așa cum apărea fulgerarea neantului în „Basoreliet cu eror”.

Și dacă lancea albastră a privirii i s-a înțep într-un copac schimbător, și dacă sacadașua lui de luptător cu himerele necuvintelor ca rășină nemişcată de un temer pe măsura lui, dacă areul brațului s-a frînt fără să mai instrumescă harfa acelei muzici — la sonorizat orice simț, Nichita rămîne neschimbat acela care a vinat alături de Enghidu leii melancoliei și ai indoliei, ai strigătuilor și ai iubiții. Un bulzire de tandrețe nu rămînd, ci mișcînd templele lui Goliat, încurcîndu-se în șuvițele perșărilor mortali la care Poezia — prin implicarea în bu birnuit existenței — îl expune pe cel țără de viață personală, o rafală de existență trasă cu sete în aer, chelăuită cu lăcămle, rapid — amintirea lui stîșie verdele aceluiași început de primăvară.

Fiecare cuvînt al său, chiar aruncat cu generoasă nepăsare în câmpul hîrtiei, fiecără afirmătură de vers și oricare specie de gînd poartă semnul colosaliei tensiunii existențiale, sint aduce cîmbul colorat de amforă, restul acela nepămîntean de perfecțiune din care poezia recomăntă cruzimea asediului la care Poetul a supus între cuvîntului, cetate inexpugnabilă a ideii absolute.

El a sărutat călduții vulnerabil al Poeziei și acesta a început să șchioapăre într-un dans necunoscut, strîmîndu-și sîrutul și începînd o învorbire de sensuri nemăintînșite pînă atunci.

Tubirea, ca o leoaică tînără, nu-l mai mușcă azi de față, quadriga lui Eminescu suieră acum și peste cîmpia secundelor sale. Litera „A” nu i se mai opune în dureroasa lui absență de la masa tăcerii pe care el a așteruit-o la plecarea, lăsîndu-ne uimită, față în față cu miracolul ființei și destinului său tulburător și înalt.

COLOANA INFINITULUI

Inginerul Stefan Georgescu-Gorjan este fiul lui Ion Georgescu-Gorjan, căruia Brăncuși i-a executat, în 1902, bustul, unicul portret făcut în țară de Brăncuși după natură.

Dar inginerul Stefan Georgescu-Gorjan a fost totodată — și mai ales — cel care, încă din 1935, i-a sugerat lui Brăncuși concepția tehnică a realizării coloanei infinite la Tirgu Jiu, și apoi, în 1936, 1937, a condus executarea acesteia, pe tot parcursul desfășurării lucrărilor, atît la Atelierul de la Petroșani, unde ca inginer șef, conducea secțiile de turnătorie și a supravegheat turnarea și prelucrarea elementelor, cit și la Tirgu Jiu, unde Coloana a fost ridicată de către echipa de montaj venită de la Petroșani. După realizarea întregului Ansamblu, el a rămas în continuare preocupat de opera brăncușiană, publicînd o serie de articole referitoare la aceasta în „Arta”, „Revue roumaine d'histoire de l'art”, „Ramuri” etc. și care, în mod evident, s-au referit îndeosebi la Coloana.

De aceea, „amintirile” inginerului St. Georgescu-Gorjan sînt prețioase mai cu seamă în privința dezvăluirii unor aspecte inedite, nevăzute, legate de întregul demers de creație al Coloanei infinite de la Tirgu Jiu, ceea ce constituie conținutul mai ales al capitolelor părții a doua a volumului.

frunză, cu scribie „inginerescă”, expunîndu-1 în amănunt în paginile volumului și trăgînd prețioase concluzii precum: „rezultă că Brăncuși a respectat întotdeauna, la coloanele sale, o anumită periodicitate în privința numărului de elemente... Numărul de elemente întrece variabil după o serie aritmetică avînd rația trei...”

Încă din prima parte a cărții apar unele revelații esențiale, precum aceea a identității de structură dintre coloanele premergătoare celei de la Tirgu Jiu și aceasta: „Vorbind cu artistul despre Coloana infinite, îl mi-a explicat că de aceasta nu poate avea nici soluție, nici capitol, cum au coloanele antice: ea nu are nici început și nici sfîrșit. Repetarea elementului identic al coloanei îi conferă acesteia, print-o analogie matematică, același caracter pe care îl au unele curbe — de exemplu cele reprezentînd funcții

Nina Stănculescu

trigonometrice — de a se bules repeta și prelungi spre ambele infinituri” Toată partea a doua referențiaz însă prezant individualitatea Coloanei de la Tirgu Jiu: „Coloana infinite de la Tirgu Jiu, formată din elemente repetate, a căror vibrație plastică se transmite la nesfîrșit, ale căror dimensiuni și al căror număr s-au stabilit după multe căutări și dezbateri, nu reprezintă o simplă replică a coloanei infinite de lemn. Ea posedă o individualitate proprie, adecvată spațiului larg, cercului deschis, fundalului munților estompați de depărtări al Parîngului, rămîine totuși „Coloana infinite”, simbolul nesfîrșitului în sine, un simbol aproape matematic al plasticii noi.”

Dar, bineînțeles, pasionantă este mai cu seamă relatarea „pe viu” a întregului proces de construcție al Coloanei infinite de la Tirgu Jiu, de la proiectarea ei la Paris, la construirea ei în țară, problemă ridicată, cele ale materialelor și realizării tehnice, apoi cea a dimensiunilor, etapele parcurse pînă la găsirea soluției finale, a formulei de suplete care s-a dovedit „inaltăme potrivită, svelțete și avînt...”, de asemenea fazele pregătitoare ale montării, cu fotografiile evocatoare ale momentului, ale fixării și asamblării tronșoanelor de stîlp prin sudură. Sînt descrise și munșionii care au luat parte, fiecare, uneori reproducînd relații pitorești, ca aceasta a mesterului timplar Carol Fliser: „...am fost prezentat unei persoane, zis domnul Brăncuși, necunoscut de mine.

— Fliser, să dai un dulgher — și i-a spus pe nume pe care să-l dau — și un loc, o cameră, unde să lucreze, și unde nu va intra nimeni străin de această lucrare.

Urmăză alte cîteva capitole importante, ce cel dedicat geometriei Coloanei infinite, problema de care s-au mai preocupat și prof. Siegfried Giedion la Universitatea din Zurich, prof. arh. Adrian Gheorghiu, Georges Charbonnier și alții și căreia i-a adus unele precizări noi, sau capitoul referitor la metalizările Coloanei infinite, sau cel al structurii modulare a monumentului de la Tirgu Jiu, totodată îndepărțînd unele păreri eronate sau erori de cronologie.

Si astfel, acest volum, prea succint prezentat se impune ca o contribuție majoră în vasta arie a bibliografiei brăncușiene, relevînd laturi necunoscute pînă acum ale creației marelui artist, adîncînd și limpezînd o serie de aspecte esențiale.

Prezența poetului

Urmare din pag. 3-4

un document din care se rezulta că el a fost angajat în țară în calitate de scriitor și alfabita de a admite că el și-a asigurat existența pe lângă trupa Tardini. Atît de sigur era în legătură cu această posibilitate, în primăvara 1935, încît lăsa fratelui său banii corespunzători muncii la Tribunalul din Botoșani, nu înainte de a merge la cerea protocolului de demisie, și se reintoarce alături de trupa Tardini.

Ceea ce omii cercetători să ia în seamă, iar Eminescu stia atunci foarte bine, ține de amănuntul că trupa avea nevoie de el, de munca lui, și că această muncă era onorată multumitor. El bine, această muncă prestată de poet, în condițiile date, cînd piesele nu erau tipărite și cînd actorii, ca întotdeauna, dacă știu să scrie aveau totuși un scris hîzbit, era munca de copist. Cu scrisul său caligrafic, de toată lumea recunoscut, pînă într-oculă încît a putut să fie angajat copist oficial de tribunal, Eminescu avea o calificare extrem de utilă în mediile actoricești. Iar noi trebuie să adăugăm la această faptul cunoașterii limbii germane, important în turneele de peste granițele Moldovei, dacă nu cumva se cuvîne să acordăm un credit mai mare afirmației sale din Timpul relativ la faptul că a activat între actorii (și) în calitate de corist, de vreme ce avem atîtea confirmări cu privire la vocea lui frumoasă și la expresivitatea deosebită a recitării, desigur deprinse între actori, poate chiar pe scenă.

Esential revine acum să știm că prezenta lui Mihai Eminescu la Brașov, cu trupa Fani Tardini, este confirmată cu documente. Mai multe acte ale trupel, rămase în arhivele Brașovului, acte reprezentînd corespondența cu autoritățile, sînt caligrafiate cu stilul impecabil al copistului de profesie, care nu putea fi altul decît Eminescu. Demonstrația a fost făcută în Manuscriptum de Valeria Căliman, într-un studiu grafologic de referință. Întărit prin cercetările ulterioare ale autoarei. Așadar, avem acum o probă materială în măsură să ne aducă, prin coroborare cu celelalte argumente, la convingerea că poetul a fost într-adevăr la Brașov în verile 1884 și 1885. Rămîne să vedem ce importanță are acest fapt pentru biografia formării viitorului nostru poet național.

EMINESCU

EMINESCU

uletin meteorologic: „Vremea azi e bună, miine va fi rea, pe urmă va fi ușor în revenerie, ceea ce știm sigur este că ieri a plouat cu fulgere și trăsnet” — ploaie de vară, nu? O vară de vreme care o vacanță adăruță prin surprindere. Plouă un motiv oarecare. Desigur, s-ar putea să fim într-un trecut cu răutate: „Ce ne interesează de noi vremea? Nu cumva ne interesează vremea în dauna literaturii? Sau, mă dă, încercăm astfel să evităm dialogul direct cu corespondenții noștri, divagând? Nicidcum. Vremea este foarte importantă, cum e ca, așa sint și oamenii. E vremea mohorâtă? Si oameni sint mohorâți! E vremea frumoasă? Si oameni sint frumoși! E vremea cinoasă? Si oameni sint... Ei bine, nu. Oamenii cum s-a văzut din năvela lui Bulgakov nu pot fi cini, dar cini... Ei! Si pentru că tot a venit vorba de cini, hai să hăldim cum spuneam. Nichita... despre... călătoria noastră. Apariția celorlalte episoade din alegătura lui prin lume a provocat emoții și mulți, mai tineri sau mai bătrini, în nici un caz de vîrstă medie, ne-au scris despre întîlnirile din viața lui atât de neobișnuită, lată una dintre ele, povestită de un bătrînil din Vrancea: „Ehei, pe vremea mea călătoria erau mai mari, mai voinici, și alegeau mai repede. Numa' eu, odată, am avut un călăt, așa cum ziceți. N-o să mă credeti, dar din cînd în cînd își trecea cu piciorul drept dintr-o cameră, ca și cum e-ar fi nepăsător. Pe urmă lăsa pămîntul cu piciorul celălalt. Era cald găsit, așa că nu mă miram prea mult. Cine stă de unde venea și cine stă cine îl învățase așa. Dar eu de dezlăturat nu l-am mai putut dezlătu. Degeaba l-am legat de picior, se dezlăta singur. Băi, odată, mi-a și scos din călăt, și din cînd în cînd, așa cum ziceți, nu mă mai lega, stăpîne, că nu-mi place”. De atunci nu l-am mai legat, dar nici el nu mi-a mai vorbit. Doar îmi făcea cu ochiul cînd se pîntăna. Uite-asa!”

TEODOR COMANESCU-SĂRĂCUT, Ghidgeni, Gălăț. „Luau Hăitii” — cuvintele acestea începe cu o cugetare care mai bine ar fi lipsit. „Copilăria este imaginea sora care ne întorcem mereu cu fata și de care, oricînd ne-am întoarce, nu ne este rusine. Ea este o amintire a neamului asupra devenirii noastre ulterioare și asta nu numai pentru că este prima noastră vîrstă, ci pentru că vedem cu un ochi magic toată mișcarea din jurul nostru, de care încercăm să ne-o explicăm ușor; pentru neputința de a ne opune în fata lucrurilor și compunerii celor în viață. Copilăria o purtăm uneori în suflet ca pe o furtună ce ținde să se dezlăture, adesea în viață, dacă nu ne-ar opri acel simbol al vîrstei ruginii și care ne lasă în suflet înghițuri zadarnice”. Mai aveți astfel de „cugetări”, însă ce rămîne ne îndreptățește ca să șoierăm în mai bine. Deci, cu și oină cum, așteptăm.

A. ALEXANDRESCU, Turnu Măgurele, Telegman. Nu, scriu așa-zis frumuse, nu are șanse de succes decît la inimile slabe. Ce noi credem, din acest punct de vedere stăm bine cu inima și nu ne lăsam ușor impresionati: „Uneori scriu năme peste inimii cu zăpaci de poezie, ferestrelor sufletelor se deschid și prin fata lor trec și-au răsunet. De arănt, poeme cu iz de colind, ca niste năme, în care, în mod obiectiv odăile sufletelor. Intruna din zile cînd o soare cald și rotund vindea pe străzi: „Iluzii de primăvară” la una din ferestre s-a oprit o sanie încărcată cu poeme. Din corola de iubire a poeziei s-a născut de zăpaci un cunun de poezie, cînd am înghețat și am rămas pe loc să parut ca din spatele masivelor rame ale ochelarelor mă privește Pierre. Care Pierre? Pierre Bezuhov — cel mai bogat omle din literatură — cei care a avut de gînd să scrie despre Napoleon. Atunci m-a fulgerat o idee: „Care e cel mai mare război? Dacă ar moșteni vreedată o avere, ați de înșepă?”

BIRGHIDUS I.D., NICOLAE, Bumbești-Pițic, Gerj. Bateli cîmpii cu un haz involuntar, care ne umple de simpatie pentru d-voastră lată cit de mult: „Imi plac mult lucrurile frumoase, dar numai să am timp. Pictura, literatura, muzica, teatrul, pictura, (?) e o artă a culorii”(.) o ființă mult răsunet (n.a. splendorid) pe care să privești operele răsunetului (n.a. minunat) și să veți convinge, regăsiți din Rafael, Picasso, Michelangelo — cu Sibila Delfi sau Leonardo da Vinci cu Gioconda. Literatura — (?) e o distracție indispensabilă și universală din care se naște „maestru” Victor Bibișciolu de la Notaria (n.a. cîntem) în muzica, (?) și e o parte a artelor frumoase: o „profesiune a plăcerii”. Teatrul. Aici vreau să insist mai mult, și în primul rînd mă gîndesc la actorul Alexandru C. de la teatru de stat din Petrosani. Ne pare rău că nu putem, din lipsă de spațiu, continua. Dezlătuți ne-ați spus aminte de un celebru proletcultist, aluns peste noapte estetician. „Ce este estetica?” I-a întrebat el primul curs pe studenți. Neprimind, firește, nici un semn de știință, a rîsuns tot el, senin, mălă, împerturabil, cu o adîncă satisfacție în privirea. Dezlătuți este cursul pe care îl predă eu în „Atunci de ce ne ne-ați fi predat și d-voastră cite ceva, bineînțeles, numai dacă ați fi avut timp. Doar sîntem un urias din Bumbești-Pițic.

DRAGOS TUDOSE, Pitești. „Derizi ceva? repetă tinăra privindu-l mirată. Și din privindu-l sîni cum ascunși de pinza abstractă a halatului, ridicîndu-se și coborîndu-se ca într-un dans. Tinăra își lasă privirile să alunace citeva clipe pe fata plină de coșuri a lui Die, după care continuă să urmărească cu degetul pe care îl țin în totu de pe cînt. „E interesantă?” Tinăra îl privi mirată... „...cartea?” „Da, imi place. George Mihail. Eva. E foarte bună. Dacă vrei o puteți găsi la raionul de cărți de la etajul trei.” „Mda, Etajul trei.” „Ești în stradă? Iuierind. Avea cartea sub braț și sîni tineri infipți în retină.” „N-ai prefera invers?”

SINZIANA BĂTIȘTE, Someș-Odorhei, Săiaș. Gabriela Negreanu a oțat pentru poezia de care i-a trămis-o. În cea ce ne privește, noi încă mai avem răbdare cu proza d-voastră. Întimplarea cu femeia care se întîlnesc după ani și ani cu iubitul ei în tramvai și acesta n-o mai recunoaște (dar vrea s-o cunoască) ne lasă indiferenți. Se întîlnă lucruri mult mai grave în viață. Așteptăm altceva.

VASILE TACIE, Sinaia, Prăbova. Si fără d-voastră viața ar fi mult mai tristă. Acesti oameni minunati, care tîm cu orice pret să ne învete cum să respirăm, cum să expirăm, cum să gîndim, cum să nu gîndim, cum să privim... sint de neprețuit. Din „sîndurile” dvs. alegem citeva: „Cine nu înțelege muzica, pictura, poezia nu se poate înțelege nici pe el... Creația fără obiect, (?) e ca ulciorul fără apă, la care nu se poate adăna (?) nimeni... Un artist care nu are fărîce (?) de a se susține ispitit de a fi (?) îngust și (?) servil, (?) acela nu va reuși să se impună (?) ca o valoare în lumea artelor, indiferent de domeniul în care lucrează (?)”. Un scriitor bun, (?) cătrunde în sufletul eroilor lui (?), întocmai ca un bisturiu într-o (?) rană (?) mimut de un talentat chirurg. Poetul adevărat poate fi asemuit cu o desăvîrșită balerină, el poate face din cuvinte ceea ce face o balerină grațioasă din mișcări... Adevărata Artă este aceia (?) care rezistă timpului și curentelor etc”. De ce nu vă faceți balerină? Ori pictor, care eroul dumneavoastră din „Electorul Viora și Dragoș” — lărna îl tinuse departe de păsări. Cele două, trei ierzi de pe peret. (?) doveada pasinua lui pentru plener... Poate pasinua lui pentru plener! Oricum, încercati să scrieti o povestire cu un titlu pe care, de data aceasta, noi îl sugerăm: „Virgula între subiect și predicat în muzică”.

Il. Iulian Neacșu
P.S. Textele trimise trebuie dactilografiate, cu excepția cazurilor cînd acest lucru este imposibil. Ele, dactilografiate sau nu, nu se înapoiază.

CATALOGUL CORĂBILOR

„Nichita Stănescu, atît cit mai stim noi” e o carte întemeiată ne benefica indiscretie a interviului.

Florin Mugur e stăpînit de emoție („Nu vă ascund că m-am oregătit pentru această întrevvedere”) și își începe amintirile cu o cinematografică (Tarkovski) evocare a „camerelor în care a locuit Nichita” și se opreste la trei, deocînd fantasmă din memorie. Una, mobilată cu un vitraliu spart și o doia „în aeroproiera Pietii Romane, pe strada Orlando, care avea un perete întreg cu ceasuri” și cu un desen de Sorin Dumitrescu... La a treia nu se mai ajunge. Să... lăsați și lărați măl întrebe veșomilitatea stîrle despre „coșele” lui Eminescu, dacă amintirile despre Nichita s-au încetosat atât de repede, acle Nichita cu care ne-am văzut pînă mai ieri și care n-a locuit niciodată pe strada Orlando. E o confuzie, e vorba de o altă casă. Dar nu de alt Nichita.

Pentru Mugur, modul de viață nichitian a fost marcat de stigmatul jeriei. „Ei s-a lăsat în viața (să) mi ne ferim deoazeuna din cuvintele mari, dar nici să nu le folosim proa des, pentru că se uzează îngezoziri și nu mai soun nimic perfect constient. Adică băiatul din Floiești, a știut perfect că, ducînd viața pe care o dădusem, ca să scrie poezia lui Nichita Stănescu, nu va putea trăi o dată cu ani”.

Cu deosebiri finețe se vorbește nu doar de norocul de a-l fi cunoscut pe Nichita ci și despre primeidiile anozierii de el: „...! Impona se există ne areazi lunzime de unul (...). Cred că e înconjură de noeti tineri, în ultima perioadă a vieții, tocmai pentru că nu mai suportă un alt tip de existență poetică decît a sa. Înăduția și dorea în jurul lui oameni pe care putea să-i determine să vorbească și să se comporte în stilul său”. Pornind de aici, Florin Mugur exprimă serioase rezerve la capitalul prietenilor lui Nichita (ce sporose mai ales în postumitate), considerînd că marile clienți au avut amici, convivi dar nu prieteni și exemplifică în mod convingător: „Nu cunosc nici un prieten al lui Argeșei. Nu cunosc nici un prieten al lui Ion Barbu”. Lipsa prietenilor ar fi un blestem al condiției genilor.

Ioan Alexandru vorbește mai puțin despre omul Nichita și despre Nichita în general, exprimînd incitante idei ale filosofiei culturii. Cu un dezarmant curaj se răspunde la o întrebare privind posibila „ratură” a lui Eminescu de către poeții generației '60. Ioan Alexandru nu crede în existența unor oameni ratali: „Există oameni care nu sîi înțeleg soarta, de la cel mai simplu om pînă la geniu sau la valoarea suveră a omului, sfîntina, pînă la sint, nu cred că există oameni ratali”. Sau ar exista doar trecînd de partea demonicului... de nărea răului”, contestînd de creator „care este bun și a făcut lumea în ordine”. Găsim un sens sîntential, omul nu mai poate rata. Auzind că Eminescu, autorul „Imnelor” se declară necuvins, de nu i-iriat de „plîngerile” ce-l fac infanșibil. Neîfind singurul „nunc fix al universului” (acesta nu este un om, se precizează) ci „creatorul însus, Lăzouul intronat în istorie”, „ajungîndu-se n-ar trebui absolută dezlătuirea lui n-ar trebui să fie atît de strivitoare pentru cei ce-l continuă în alt veac.

NESOMNUL

Eminescu ar reprezenta sufletul românesc „de dîm la el, în perspectiva veacului său” desueta care veac Ioan Alexandru nu are o prea bună părere: „Secolul XIX, unul dintre cele mai slabe în dimensiunea spirituală pe care a cunoscut-o umanitatea în ultimii 200 de ani”. Cum ultimii 200 de ani au umblat (apropo)... două veacuri trebuie să înțelegem că veacul Eminescului, al XIX-lea e copilul de al nostru, al XX-lea. Pozitivismul eminescian, exprimat printr-o oarbă încredere în știință, ar fi un conceit dezlătuibil ce nu mai poate sta în picioare „după Hiroshima”. Am vădit așadar un moment de recurs, recuperînd virtuti ale spiritualității orientale în dauna unor idei europene invalide de istorie. Poeții lui se recunoaște rolul de unicat în viața popoarelor și ajungem astfel și la unicatul Nichita Stănescu rememorat cu delicatețe în citeva episoade redactate cu farmec stilistic în spiritul avântului rețione (evocat și evocator). Premiul lui Nichita de la Struga ar fi fost obținut și în urma pleoarietii lui Alexandru. La rîndu-i, Nichita ar fi fost oarecînd: „Ioane, tu esti cel mai mare poet!” Obținînd la rîndu-i un foarte prestigios premiu în Japonia, interviuul de azi l-a sîntit pe Nichita aproape de el, împărîind bucuria unei clipe sfînte.

Imi place să-mi reuel citeva cuvinte rostite de Ioan Alexandru pentru cartea lui A. T. Dumitrescu: „Un poet este unicat și este cel mai mare în felul lui”.

Cu totul îndreptățit e prezenta picturului Mihai Băndac între cei chemați să soun „Atît cit mai stie” cum va fi fost omul Nichita înainte de a se teoi în Iesendă. Pictorul (care e și dăsel și publicist) se exprimă colorat (nu e de mirare), fluent, frazele sale, vorbire sau „desenate”, izbutesc în chip miraculos să vizualizeze portretul de ne acum obsedat al poetului. Sint narate istorii cu un Nichita iubitor de prieteni, „petrecăreți” mai mult cu vorba, îndrăgostit de laragatul lui Fărcășu și de toate femeile zămintului, dar va și săpămîntele, lunile, zilele din urmă ale unui om care stia că va muri curînd. Băndac îi oferă posibilități biografice a cheie a înțelegerii depline a deconcentrării lui Nichita, cel deopotrivă niteric, dar și labil, robit de cuvinte și neputincie inconștuit de prieteni dar și de neprieteni. „A început să se desnată, să se vadă foarte rar, să nu mai fie ocrorit de camarazi, de prieteni lui de o viață, de generație, și să fie agresat (subliniindu-mele G.T.) de foarte mulți dintre cei care nu reușeau să se organizeze și practic să-i viziteze cu o mai mică frecvență și la ore nocturne, nefiînd în stare să înțeleagă tot ce era legat de sănătatea poetului, perturbîndu-l în nesfîrșit. O să spun cuvinte grele, dar sint în acord și cu alte opinii. A scîrbit un fel de lumpen, de periferie de sîrlic, care îl invadase și de care el nu se mai putea feri. Nu putea refuza de nimeni, astera era și calitatea lui cea mai importantă, dar și cu consecințele cele mai grave și regretabile. Deci acest lumpen l-a agresat, n-a avut unde să se mai ascundă și practic, el nu mai dormea. Nimeni nu poate, nici o ființă, dămînte o ființă umană, să suvravielutiască nesomnului”.

George Tomozei

CUMPĂNĂ

Sare adîncă

Ne înfîlțim la făr și ochii noștri ne-neacă trupurile vaze. Din prap incitit cuiegem cite un bulgăre de ceată și pămînt, în mare-l arunăm pe rînd, făcînd, cu ochi mării de teamă și uitare „ajungîndu-se n-ar trebui să fie atît de strivitoare pentru cei ce-l continuă în alt veac.”

George Alboiu

EMINESCIANA

● **Joi, 11 mai, 1989, la Casa Centrală a Armatei, în fața unui public de literați militari au vorbit despre opera lui Mihai Eminescu: Dimitrie Vatamaniuc, Paul Anghel, Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu.**

CONCURSUL „MIHAI EMINESCU, ARAD, 1989”

● **Jurul concursului, alcătuit din: Florin Bănescu (președinte), Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Ștefan Haman, Grigore Iliesi, Mireia Ingleșcu, Negăță Irimie, Ion Mireia, Vasile Sălijan, redactor-șef al revistei „Tribuna”, Horia Truță, vicepreședintele Comitetului județean de cultură și educație socialistă Arad, Nicolae Turtureanu, Cornel Ungureanu și Eugen Uricaru, a acordat următoarele premii: POEZIE: premiul I: Petru Scutelnicu (Iasși) și Mireia Ștefan (Lipova); premiul II: Virgiliu Cătălin Brăescu (București), Ioan Vasile Marcu, Anim I. Mureșanu și Ioan Sabău (Arad); premiul III: Andreea Ioana Dumitrescu (Timișoara), Blana Măreșel (Iasși) și Adam Sushansky (Nădău); premiul revistei „Lucațărul”: Lavinia Sticleu (Arad); premiul revistei „Cronica”: Nicolae Zărnescu (Slatina-Olt); premiul revistei „Orizont”: Marin Rada (Slatina-Olt); premiul revistei „Transilvania”: George Enache (Slatina-Olt); premiul Comitetului județean de cultură și educație socialistă: Ștefan Doncea (Timișoara); premiul Teatrului de stat Arad: Ana Maria Crîșan (Tîrgu Mureș); PROZĂ: premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara: Dinu Barbu (Timișoara); premiul revistei „Convorbiri Literare”: Nicolae Fulga (Slatina-Olt); premiul revistei „Tribuna”: Petru Barbu (Curtea de Argeș); premiul revistei „Steaua”: Emil Dinga (București); CRITICĂ LITERARĂ: premiul I: Horia Barbu (Arad); premiul II: Diana Ștefan și Violeta Trifăne (Nădău); premiul revistei „România Literară”: George Mocuța (Curtile); ISTORIE LITERARĂ: premiul I: Ovidiu Pelecan (Arad); premiul II: Elena Albu (Iasși); premiul III: Diana Oprîș (Popescu (București)); premiul almanahului „Tribuna”: Lizia Mihaș (Arad); premiul special al juriului: Iulian Negriță (Arad).**

Pădurea

Pădurea noastră e o casă Pe care gîndim să o pierdem O stie o poporul meu Si timpurile cînd se lasă

Prigoana, sila, jaful greu Si ora ce a călăt deasă Din care tot care-an să lăsa Pădurii-l vor doini mereu

Un urs e coborî pe cătore Si se-nlăște cu un am Cînd cade creanga — Ah salom Ti cere tălătuțier lertare Că a tulătrat o mărăție În cea de-a nu știu cîta mie...

George Pituț

«Tainele inimei»

Urmare din pag. 1

a absorbi existențele. De la decela și a le semnifica, în linia unui realism psihologic, impoanța cititorului o galerie de personaje, impresionantă prin varietate și bogăție. O lume tensiunată de tragic și aflișă, așa cum s-a observat, sub semnul Timpului.

Anonimul, ni se spune, „iubea ordinea: respecta nesimțit cronologia faptelor, cînd făcea înțocmeri în timp se folosea de prezentul istoric și nu se împiedica de amănunțe decit în înțocmeri țesute din comun”. În realitate, memoria colectivă a orășului impune un alt ritm și o altă structură a narațiunii: planurile temporale alternează imprevizibil în cuprinsul aceluiași capitol, vocile se interfează, perspectivele narative sînt marcate de „vocea” care și asumă nararea întîmplărilor. Textul e adesea tautologic din aceleasi motive: unele fapte și personaje sînt consemnate în grabă, apoi se revine cu o amănunț sau mai multe, pentru ca o altă „voce” să le povestească pe larg: portretul clasic nu e de înțiliți: citeva linii, la care se adăugă datele strict necesare, pentru ca, în final, reconstituirea portretului să revină cititorului (o singură excepție, de altfel bine motivată, ar fi portretul Monei din perspectiva lui Poldi care intenționează să realizeze o pictură).

În această „istorie” sint de înfîlț dramele sociale ale „foștilor” care se adaptează (Haikis, Garvis), cad în rîdici (Scipion), după care dispar, dar și dramele „de înemă”: Penulescu-Mona-Poldi, un triumfi chial rezolvat prin căsătoria Monei cu Octavian, cuplul Cati Vilcu-Haikis (din categoria „foștilor”), dramele dintr-o căsătorie în Aneta, rezolvată prin căsătoria acesteia cu Penulescu. Cuplurile se fac și se desfac fără arderi mari, fără conflicte spectaculoase, dar cu consecințe devastatoare pentru personaje, propulsate într-o singură stare tragică.

Octavian Stănescu, care are eminența unui personaj principal, alina pe spațiul aceluia „poveste” acestuia în și dintr-o „istorie orășului”, cit și prin aria de cuprindere socială pe care o marchează mișcarea lui exterioară, este o adevărată „voce” prin care rezonază o umanitate pulsantă, dar și un personaj-ecran, asemenea lui Haikis sau Poldi. Datorită acestui contact cu lumea reală, contact cu mediul mai variat: studențesc (lupta pentru o repartiție în capitală), funcționăresc din întreprindere (conflicte profesionale încinse de un febril joc al puterii), lumea femeilor singure (doamna Prispol, Lucia, Sanda), lumea sîntărilor de construcții (fără a fi vorba de un mare număr de prelate: „distigul” și „buletinul de București”), intelectuală provinciei, cu epicentru în casa doctorului Stăicu.

În același timp, Octavian are o „poveste” a sa, poveste care constituie, prin ea însăși, un roman pasionant al descoperirii și descoperirii de sine, al ascensiunii sociale, în întîmplări este pomenit Rastignac, al întîlirilor erotice repetate, al infernului casnic, al dublului eșec în plan social și domestic. Germanii acestui eșec, nemulțumirea adîncă pentru tot ce face existat și un conformism „sui-generis”: „Octavian se așteptase să se simtă fericit (n.a.) căsătoreindu-se cu ea. În loc de asta era multumit (s.n.) să o știe lingă el.”

Singurătatea este boala de care suferă, cu mai multă sau mai puțin demnitate, mai toate personajele cărții: Haikis, Poldi („Ești bătrîn și trist”, îi se spune), Penulescu, esuat în alcoolism, Scipion, privit cu compasiune dincolo de alura sa ridicolă, doamna Prispol (al cărei sot de 70 de ani se caracterizează printr-o strălucită absență), Cati Vilcu, Rica, în sfîrșit, Lucia și Sanda, prima isterizată de singurătate, a doua găsîndu-și putere în ea. Să reținem că autorul este un excelent analist al psihologiei feminine.

Între acestea, o mențione specială se cuvine pentru Mona, intuită corect de Poldi, care o privește profesional: „nu era o femeie misterioasă, ci mai degrabă stia să tacă”. Fără a avea teatralitate în viața ei, în final, accenționează rezonanță în literatura noastră (Vidra, doamna Clara), resorturile Monei sînt aceleasi: ascensiunea socială, arivismul, realizarea prin bărbat. Octavian, care are vocatia femeilor singure, se simte atras de „singurătatea paradoxală a femeii private de o distigă”. În final, accenționează în societate nu va renăși mediu, iar căsnicia ultimă — conform relațiilor lui Marius — va fi aproape de caricatură.

„Inovația autentică, pentru a căpăta acest statut — notează traductorul implicat o recunoaștere a realității” („Contemporanul”, septembrie 1985). Or, tocmai această întîlnire fericită între acestea face rezistența romanului, o carte densă, de substanță, dar — în egală măsură — o performanță în planul scriiturii. Cu regretul de a fi lăsat la o parte alte observații asupra unei lumi viabile articolate și tulburătoare, înțocmeri de personaje, credem că e timpul ca proza tinăra să fie recunoscută ca avînd însemnele maturității, dincolo de arbitrară distincție între promoții literare.

LAIS — ultima realizare poetică

Urmare din pag. 3-4

La ce dată a decis Comitetul teatral să se reprezinte piesa „L'Amour de flûte”? Este reprezentat „Universul” (din 23 septembrie/5 octombrie 1988), dar următoarea știre despre reprezentarea piesei Lais: „Stagiunea Teatrului Național se va deschide la 1 octombrie ca de obicei. Se zice că va începe cu piesa Lais a marului nostru poet Eminescu”. Din păcate, stagiunea Teatrului Național, sub direcția lui I.L. Caragiale, nu s-a deschis cu piesa Lais de M. Eminescu, ceea ce ar fi constituit, negreșit, un mare eveniment teatral al timpului! De ce s-a amînat, precum se știe, reprezentarea piesei Lais pentru luna de iarnă ale anului 1989? E greu de dat un răspuns precis! Se pot schița numai citeva presupuneri: teatrul nu avea, în acel moment, personalul corespunzător să reprezinte, la un nivel înalt, o astfel de piesă; M. Eminescu, hărțuit de demonul său al „perfecțiunii artistice” (în acea vreme mai mult chiar ca în trecut!), a solicitat răgazul de a mai lucra pe text, pentru a corija și a completa, acolo unde ar fi fost cazul! Iar la începutul lui februarie 1989, reîmbolnăvirea gravă a poetului a amînat sine die spectacolul programat.

Așa cum s-a arătat, Mihai Eminescu a început să traducă piesa Lais încă din primele luni ale anului 1988. D. Murășanu susține că, deoarece traducerea a fost făcută pe baza versiunii germane a lui Karl Saar, aparută la începutul lui 1988, a afirmă că M. Eminescu a tradus piesa Lais în 1988, ridicînd multe semne de întrebare la care nu se poate răspunde! Conștințînd însă originalul francez scris de Emile Augier și versiunea lui Saar cu traducerea lui M. Eminescu, se pot descria, neoidolnic, mai multe apropieri între versiunea eminesciană și cea germană. Deși, în multe locuri, transpune ușor și textul francez orișal al lui Emile Augier! Ce se poate conștințîna chide de aici? Piesa „Le Joueur de flûte” a lui Emile Augier s-a reprezentat pentru prima oară, la Comedia franceză, în decembrie 1859. Publicînd, în 1989—91, cele trei volume ale teatrului său complet, Emile Augier a inclus în volumul întîi piesa „Le Joueur de flûte”. Sintem de pă-

RECREAREA ZBORULUI

Scrierilor Doru Davidovici era copilul Cerului. În el se împlința, cu toată ființa și visurile lui, de cînd, copil fiind, nu adormea pînă nu vedea Luna sau i se vorbea despre Doamna Noptii, cum îl zicea, nevăzînd-o. Privea înaltul fără sfîrșit și-i vorbea fără cuvînte, între ei stabilindu-se un cod de nimeni știut, pînă ce o frumză, un lătrat sau lumina îl readuceau pe pămînt, rece și tăcut. Și pentru că pe vremea aceea n-avea covor fermecat, a fugit de-acasă și a făcut pilot pe supersonice, cum alți adolescenți se bagă slugă la cite un împărat, cu gînd ascuns să-i fure pînă la urmă fața, s-o urce pe calul hrănit cu jăratec, ducînd-o departe, departe...

Cit îl va fi fost de greu sau ușor, nu o apune niciodată; venea simțită seara, spunea „Salut!”, se așeza direct pe podea, sprînjindu-se de calorifer, și începea să tacă. Tăcerea lui ascultătoare ne îndemna să încheiem mai repede lecturile, pentru a-i face loc „pustiului” — acum dîtăm aliterul în civilizație să-l depăim povestirile aduse din cer. Năvălau în încăperea lumii năme de al știute, cu nopți făcute lăndări, prînte rachete multicolore, întîlniri de gradul III și povești cu zine văzute de aproape. Vorbea cu un ușor zîmbet ironic, de superioritate — „Da, da, totu-i adevărat”, părea să spună — dar era numai adevăratul lui, lăsat ca atare de ceilalți, oameni ai pămîntului, care cu orice melafote se înconjurau nu-l cuprîndeau abstracții din priviri. Așa se face că, pe la începutul anilor '70, îl îndemnam să pună pe hîrtie cele povestite, el răspunzînd învariabil: „Voi sîntei scriitori; eu vi le spun, scrieți-le”. Dar într-un concurs în a doua lui fugă de-acasă, cînd nimeni nu se aștepta, a sfîrșit pe hîrtie un volum întreg, „Căil de la Voroneț”, asigurîndu-ne că mai are încă de vreo zece ori pe altu... A și scris zece cărți...

Așa au intrat în literatura noastră contemporană Filitul. A devenit un principial al deosebit de argint ale supersonicilor, zeitățile înaltului, culorile cerului, lumie din apropierea Lunii. Scria despre toate acestea cu și cum s-ar amuza, precum desenează copiii pe asfalt, chiar cînd „subiectul” este foarte, foarte grav. El credea zborul și-l făcea peapălm teral: „scria că adevăratul este dearmant, destrămă oamenii și oamenii-păsări, despre Delia, pescari, extraterestri, lerni cumplite și pejșaje de excepție, despre detectivi și colegi de breasla. Te lua pârtaș la aventuri incredibile, cu ușurința cu care urea de primăvară pînă-n primăvară pe muntii și pe călăușii din Carpați, cînd nu se pîntră ca, năme al Carului fiind, cînd nu se pîntră în pasărea abstracții pomea spre adîncurile de stîncă, devenind montaniar desăvîrșit, prieten al singurătății, al salvamontiştilor, al cîinilor scormonitori în avalanșe, al achilului și-al inepenșurilor de pe plăturiile din doar nori și sîmbete deșurpă. Și purta doar de înalt povestea tot, călcînd pe pașii unde ochii povestitorului se întîlnesc de acolo, de acolo, de sus, din carlinga zburînd cu mii de kilometri pe oră, la mii de metri altitudine.

Din colocviile acestea, scria despre noi, bieți „pămînteni în căruțe” față de care avea o dragoste ireală. Său ideala? Nu știu exact. Sîtu doar că, alit de aproape mereu de infimii, iubea tot ce-l înconjură, și-n primul rînd colegii-trai, intru avioane, pentru care nu există cuvîntul erau, ci doar datorine, nu există gresăli ci doar nești. Alături de ei a stat din adolescență, le-a știut curajul și nehotărîre, spamele și învingerea lor, lupta cu sfîrșit-nesfîrșit, acolo, în cer, unde nimeni nu te poate așina, unde fiecare este un altu și are dreptul la viață, unde clipele se dilată la nesfîrșit și omul se simte un atom al Marelui Univers, aflat în palma Destinului, cu o jucărie avînd mii de butoane, manete, buturi, circuite, luminițe și un Ochi cu care creează și stăpînește vitezele, pămîntul, dorurile, încrejurările, liniștea celorlalți, iubirea copiilor, nevestele, minșterile, teama și cite altele, toate topite într-o perpetuă dorință de a sînge cu bine jos, pentru ca imediat să vrea să urce iară spre stele...

„Nu-mi vine să cred că despre toate acestea Doru Davidovici n-o să mă scrie. Clisem fragmentul de roman din „L'Amour de flûte” în ziua de 15 aprilie, pentru că a zile mai țirza să întreb de ce nu ești printre noi, și mi l-a spus: „Tocmai zboră!”. Si, incredibil de adevărat, parcă ghicindu-l gîndurile, cele cu care îl răminea de atlea ori singur, între cer și cer, acolo unde nimeni și nimic nu l-a vreedat, am recitit un pasaj: „Și spui tu că ești încă tare, și se mai poate merge înainte pentru că există avioane, și exact atunci avionul dă în tine cu sfera mui și negre, fierbîntă, ascușe, lovînd mui nu creșezi că poți fi lovit, și atunci te lămușrești că pînă acum credeai doar că înșip ede, komeș și că abia creșezi că ai aștigul”. Și ați oare nesfîrșit din tine se termină odată. Numa! nesfîrșit celălalt nu știm noi cînd se termină și poate chiar nu se termină niciodată. Și aiuns aici, de unde chiar nu mai e nimic de făcut, faci cel mai formidabil lucru, pentru că așteli n-ai se poate: te ridici din nou, și-ti faci cum poți, ești încă tare, și se mai poate merge înainte pentru că există avioane, și exact atunci avionul dă în tine cu sfera mui și negre, fierbîntă, ascușe, lovînd mui nu creșezi că poți fi lovit, și atunci te lămușrești că pînă acum credeai doar că înșip ede, komeș și că abia creșezi că ai aștigul”. Și ați oare nesfîrșit din tine se termină odată. Numa! nesfîrșit celălalt nu știm noi cînd se termină și poate chiar nu se termină niciodată. Și aiuns aici, de unde chiar nu mai e nimic de făcut, faci cel mai formidabil lucru, pentru că așteli n-ai se poate: te ridici din nou, și-ti faci cum poți, ești încă tare, și se mai poate merge înainte pentru că există avioane, și exact atunci avionul dă în tine cu sfera mui și negre, fierbîntă, ascușe, lovînd mui nu creșezi că poți fi lovit, și atunci te lămușrești că pînă acum credeai doar că înșip ede, komeș și că abia creșezi că ai aștigul”.

Din acest cer, în care a fost fulgerat, Doru Davidovici nu mai are ce scrie, dar ne privește cu ochii lui mari și ușor ironici, spunîndu-ne un ultim „Salut!”, prezent acum doar în paginile romanului rămas în manuscris.

Valentin Hossu-Longin

FASIONA,IA STRAZII

NOTE DE DRUM DIN R.P. CHINEZĂ

In plină stradă, aproape de centrul orașului, pe trotuarul din fața casei, o femeie își spală de zor odrasla. Clăbucii de săpun infășoară răcoros trupul pruncușului, desenând, anul, timid un firicel alb spre canalul din apropiere. La clava pasi, un bătrîn cu barbă rară și albă, un chinez în-
timplat, aici, parcă din cărțile de povestit, ci-
tește pasionat un ziar. Cu lupa lipită de ochi se apropie la două degete de rîndul scris. Zim-
buste scurt, dă din cap în semn de aprobare și îl imbie la citit pe vecinul de peste drum. Sîrta din deschiderea zărilor îl încită. Dialectul lor mormolește totesc în larva comercian-
ților. Zgomotul, pînă la iritare, vizionării da
alături bate cu o lină mare într-un ceasun.
Invitînd trecătorii să cumpere castane prăjite
în nisip încins; altul îmi trece pe sub nas o
lavă cu castanele din porțelan, pline cu sa-
lata; lăstari de soia, alina cu scoci, rizom de
lotus, striduri otitil murate, petale de crizan-
teme. Ochii mi se odresc la salata din muzuri
de bambus. Nici nu știu cum m-am trezit cu
castronul în mînă. Am ascultat cîteva cuvinte
tăcute fără să înțeleg ceva și urmate de rostirea
pretului, mai mult cu ajutorul degetelor de la
mîna stîină.

Afii mi-a trebuit, pentru ca drumul prin
zarul culinar să mi se pară fără sfîrșit. Parcă
fiocare chinez care are o tîgăie și o sobă cu
cărbuti a leșt să-si etaleze măiestria culinară
în aerul străzii. Totul se petrece la vedere. Si
cubirea crăbilor sau a melcilor, și sacrificarea
avangierilor sau a porciilor, cîmpănuiește în
ornarea frigidurilor din carne de porc sau de
vitel, și perpelirea nului de procioli, și fier-
berrea ceailui de lasomie și coacerea ouălor
neare, și pregătirea în abur a omisioarelor din
făină de crez și prăjirea batelilor.

Din loc în loc vizitatorii ambulanti de băuturi
și hrană se învîrt în jurul marșării. Li
sunt tarabă pentru că nu am găsit un cuvînt
mai comercial pentru fabricurile sau pentru mica
platformă fixată în grabă în circa bicicletelor.
Cam așa arată magazinul comercianului gă-
lăgios din strada cu pricina: simplu, pînă la ne-
voșimii de banal, dar peste tot, deloc în-
mărmărit, el, comercianul din îmbrățișata străzi, nu
afectează oferta unui loc de muncă într-un ma-
gazin cu galanterie strălucitoare și lumina de
neon sau zăua fixă pentru a-si ridica o leață
mai mult sau mai puțin meritată și nici chie-
ntul abilitat după mărta, gata să-și dea seama
la fața tarabelor improvizate, comercianții ambu-
lant și cunoscute bine leze existente sale. Așa
că, fără nici un fel de complexe, te imbie cînd
ceremonios, cînd de-a dreptul agasant să-ți as-
timperi setea cu suc de ananas sau de banane
stors. „La minut”, cu o săntă tonică sau coca-cola,
cu bere în cutii de aluminiu sau orange, cu
lapte de cacao sau, cur și nelămurit, cu ceai
chinezesc. Am văzut zeci de vizitatori de
ceal care erau mîndri să poată spune că zilnic
cistigă „sase și unecori, chiar sapte” ruan.
Asta înseamnă că el trebuie să vină, peste trei
zile de chin de reș și să-și trînda, cu răbdare,
Fiecare ofertă înseamnă o cură și o cură și o cură
fierbinte servit dintr-un termos înfășurat în u-
fon alb. Altfel nu se poate. Controlul sanitar e
mult prea sever. Da, alfel nu se poate niciieri
în China! La umbra preturilor cînd surprinzător
de mic, cînd de-a dreptul ustonătoare, se
urzește o comerț în care nu se poate face
impresia că trece plăcerea și satisfacția fiecă-
rui de a se ști util cu ceva.

„Mă află la Shanghai și trec la intimulare
pe străzile uriașei metropole, străzi întor-
cheate, largi și parcă fără de sfîrșit, strîmte și
parcă sufocante. Am plecat de la hotel de o
jumătate de oră și sint de-a dreptul amețiți.
Este o furtună de amărăciuni și de oclărie și
simț, pînă la deubolarea, nului persuasiv, a-
propoie ostil al celei mai mari așezămări ur-
bane din lume. Cincizecete milioane de sufle-
te ce respiră zilnic aerul metropolei de la su-
riele fluviului Huang Po nar a-si fi dat înținare
de bulvardul Nanjing din care laie, la intimulare,
ocaul, din buza portului civil și din la sero-
port. O existentă plină de insuficiențe și tra-
dăție, de pitoresc și grandioase se derulează în-
mistabilă prin fața ochilor. Strada își recară
distanțat luminiile și umbrele într-o hînoză
seducătoare pînă la hotelele vizuale. Nickleri
în lume, crezi, nu mai poate fi înținită această
magnifică scenă a străzii din Shanghai în care
un încercat și nonsalant rezor nar să fi ois
în scenă un subtil spectacol al lutei pentru
existentă a milioane de suflete. La ramă mi-
liane de bărbați și femei, de copii și bătrîni,
de băieți și fete merguie sărită, care și-au leșt
bucuria și speranța unui trai mai bun în umbra
metropolei asaltată și iubită prin la inzenun-
chiere. Nickleri în lume nu vei găsi atita lume
ne caldarim sufocat, atitea milioane de te-
luri citadine mai mari sau mai mici sora care
alează înrobii fiercare.

Si în această bablione a străzii din Shanghai,
deodată am avut revelarea unui ordin perle-
te: fiecare om pare ca stie exact are de
făcut și fiecare cutută să-si atîngă acouă fără
să-1 stînienească pe vecinul său. Lezile supra-
așezămării au situat la temelie un principiu
fundamental: nu-u deranja aproapele. Nu tre-
buie neanșat să te bucuri că vecinul are o
bicicletă mai bună sau că viziaste mai cu spor
în oceanul străzii, că e mai bine îmbrăcat sau
că îl merg toate din plin dar nici nu potî —
legea morală a milenilor de existentă îi inter-

Tableau de Yu Zhisheng

zice — să te amănă cu ceva. Bucuriile Decă-
ru se recăde în această stare. Bănuieț
si necesitate de a se afla în această stare. Mă
ora recăde în această stare. Mă
vază încep să facă parte din străzile
traducătorului de-a-1 face și mai lăpăși sen-
sificative.

Peste tot, aceluși personaj imitabil: pesto-
ni. Umile trecători pînă la refuz îndăstă-
du-mă, din cînd în cînd, cu un aversament pen-
tru cîteva petecute la fața unor vitrine. Mă
carea conștient face parte din străzile
Anoi, fără cea mai sură și rădă, măria sa sto-
ni ample și sosează. Căpătările macinilor sînt
intrina, sîmpit și rădă, măria sa sto-
de la bicicletă. Autoturism și camionete, me-
toni și bicicliți se amestecă dură rezultă normal
de și gurate, una o mînașă și hînoză. La
„ce-și”, trecătorii ori de cîte ori vedea o ma-
șină înaltă și un camion care a leat cu
să-1 strada, înmărmărit și cu oclărie și
Măgaci sau Horeșuri la străzile sau sora
vază încep să facă parte din străzile
Shanghai. În cele patru zile petrecute aici nu am
reșit nici măcar o dată să traversez bulvardul
în timp ce inșitorul meu s făcea cu dezvoltă-
re simțării prin nar. Pentru aceluși ca
mine, vîn la autor aceste circulare de sora-
și rădă, măria sa sto- și vep, așa
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și

Cum ar arăta o stradă din Shanghai?
Nime mai fierc. Într-o străzică mare, în-
de se de mîna sau grădina se sora- și rădă,
măgaci sau Horeșuri la străzile sau sora
vază încep să facă parte din străzile
Shanghai. În cele patru zile petrecute aici nu am
reșit nici măcar o dată să traversez bulvardul
în timp ce inșitorul meu s făcea cu dezvoltă-
re simțării prin nar. Pentru aceluși ca
mine, vîn la autor aceste circulare de sora-
și rădă, măria sa sto- și vep, așa
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și

...Ce-si zice de o nimbare cu bicicleta prin
Beijing? Intrebarea colegului meu de ziarul
„Reemin Ribao” mi se pare adevărată.
Dacă un trotot și categoric na, su urmat în
cascadă, întrebările lămuritoare: De unde bic-
cicleta? Cum se circula? Care sint regulile ele-
mentare? Dacă se acordă prioritate pietonilor
care trec ne unde-1 taie capul? Ce se întîm-
pă dacă fac accident? Pînă la urmă am cărut
de acord că e mai bine să renun.

„Frontiera” — autoarea militează pentru pa-
trărea tradițiilor populare filipineze, a limbii ace-
stia. De ce nu vorotîi limba noastră? „De ce
nu cîntăm mai multe compoziții autohtone?” In-
treabă și se întrebă stîna Barbala, eroina poveș-
tii.

● **IN ULTIMUL ROMAN „ARV” (COMOARA) AL**
SCRITORULUI NORVEGIEZ MARI OSMUNDSEN,
apărut la finele anului 1988 în editura Cappelen
din Oslo, bîntuie aceleși fantome a ceeași zori
care au populat și paginile primelor sale romane.
Sare deosebire de acestea „Comoara” nu este însă
ca prezentele trei — un roman științifico-fan-
tastic. Despre valoarea artistică a „Comorilor” sînt
mărturie faptul că e a fost distins cu Premiul
pentru cel mai bun roman norvegian al anului 1988.
Acțiunea romanului este clasică, patru surori în
vîrstă de la trezeci la patruzeci și doi de ani, fie-
care reprezentînd o generație, se întînesc la moar-
tea mamei lor, în casa în care au văzut lumina
soarelui și unde au copilărit. Motivul întîlnirii lor
și reprezentau cele trei surori norvegiene pe
care mama lor, conștientă de apropierea sfîrșitului,
le-a scos de la bancă dar nu a apucat să le
chelească. Căutarea acestor bani — comoara —
pune în lumina caracterelor celor patru surori. Sub
imperiu amintirilor din copilărie chipul mamei re-
vine încet-încet în mijlocul confruntărilor teribile
isolate de suma respicării.

Dar, mai presus de toate, „Comoara” reprezintă

M-am mulțumit să admir, zi de zi, raliul
bicicletelor.

Intr-adevăr, nimic mai obișnuit în spectacu-
lul străzii din oricare oras al Chinei decît chi-
nezul pe bicicletă. În Beijing, la Guangzhou la
Shanghai, în toate orasele pe care le-am vizitat
trecătorii sînt strănulate, din loc în loc, de
scuțiile speciale amenajate pentru pararea bic-
cicletelor. În fața unui hotel din Beijing erau
adunate cîteva mii de biciclete. Plăcuțele pur-
tînd numărul de circulație încetă la alte între-
bări: Cite biciclete sînt în Beijing? Dar în
întreaga Chină? Nimeni nu a reușit să-mi ofere
un răspuns cert. Așa că m-am mulțumit să no-
tesc două numere din parcul bicicletelor:
6338642 și 781116. Dacă numărările
bicicletelor se face de la un zecel înfinit,
mă mulțumesc cu informația primită de la un
ghid: în medie dai chinezii, din trei, au bic-
cicletă.

Dacă nu există, cred că în China ar trebui în-
ființat un minister al transportului pe bicicletă.
În medie, accesul mediu care la promovația
de alături — din trei biciclete, două trans-
port mărfuri; sase caduciori în toată țeara,
cîteva leșături, de a se le notă cîndine cu bra-
tul din tulpina de bambus, zece coșuri pline
vîrî cu varză chineză și trei lumăți de porc,
o dozină de sac de ciment. Si așa mai denarie.
Pînă unde? Si mă întreb. Dacă numărările
cîlare pe bicicletă. Să scrie balotari de baie,
oat botușe cu înmărmărite organice, cînd nă-
voșe imitabile. În grabă unde aceste sora-
și rădă, măria sa sto- și vep, așa
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și

● **MĂ AFLAM ÎN ÎNTR-UN CARTIER** oarecare din
Beijing nu pe o stradă oarecare ci pe o stra-
ză faimoasă în întreaga Chină și tot mai cunos-
cută în întreaga lume.

Strada electronică.
Un soi de „Silicon Valley” din tînturile Ca-
liforniei. Un soi? Nu avem să aflăm promi-
tîndu-mă date. Este chiar „Silicon Valley”,
cunoscut în China. Trebuie de instituire de în-
vășimii superior și peste o mîna de unități de
cercetare și producție alimentară și ală faină
plină de orologii deosebiți — străzile electronice
„Zhangguancun”. Într-o stradă și de mărca,
mai foarte multe deosebiți care nu am auzit,
și să-1 transparență deosebiți lor este aproxi-
mativă a ceeași sora- și rădă, măria sa sto- și
vază încep să facă parte din străzile
traducătorului de-a-1 face și mai lăpăși sen-
sificative.

Adăptarea tehnicii a străzii începe de două ani
și sînt în evoluția de-a dreptul spectaculoasă
și rădă, măria sa sto- și vep, așa
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și
căpătările macinilor sînt intrina, sîmpit și

Deci, în urmă cu două ani un cercetător al
Institutului de fizică al Academiei chineze se
află într-o vizită de studii în S.U.A. Impactul
cîmului impresionant al cercetării și al finali-
zării ei în producția materială a fost de-a dreptul
scandal pentru experimentatului cercetător
chinez. Parcă sîntul și constata atunci, că „in-
venții” în „Silicon Valley” concețite unei noi
tehnici necesită doar sase luni, urmată de trei
luni pentru aplicarea ei în producție și de alie-
tre luni pentru numerea la punct a sistemului
de comercializare. Pe scurt în fiecare an, în
mediu deosebiți și creată, fabricată și lansată în
piață a nouă generații de produse. Într-o că-
rută ambicioasă cercetare a cîntat soluțiile
cele mai simple și mai sigure pentru implemen-
tarea risorilor organizatorice din „Silicon Valley”.
A întevănat alături de un grup de cercetători
specializați dezvoltamentul serviciilor pentru des-
voltarea tehnologicilor avansate.

Din acel moment, nimic nu a mai putut fi
considerat un obstacol serios în drumul spre
afirmare a „străzii electronice” din Beijing.
Pe o stradă din Canton, o femeie își mîla
odrasla.
„La Shanghai zi de zi, strada este îmbră-
șată pînă la sufocare, cu patmă oarbă și tan-
drele surîntare, de cincizecete milioane de
suflete.
„La Suzhou, strada are un miros înnebunitor
de fier și cunșoare și leandri, cu luminile roz
raspîie prin deosebiți și gîngăse.
„La Beijing, tîrîșul strănu de pe „strada
electronice” anunță în nota melodice pe care
secolul viitor le va proclama drept imn mo-
dial al progresului științific și lenic.
Strada, cînd ostilă cînd seducătoare, cînd plî-
nă de nebuni, cînd căzută în melancolie, strada
meru trîmțită de obsesia unui trai mai bun
sau a grîii pentru ziua de mîine, strada chine-
zească își oferă gîngăse un spectacol unic, care
te face să te bicicli că ea există ori de cîte
ori păsești prin îmbrăși ei.
Străzile pline de viață din China sint citir
viața Chinei.

● **VIATA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

● **LA VIAȚA ÎN CINCI SUTE DE PAGINI,** așa ar
putea fi intitulat volumul biografic al lui Melvin
Bragg dedicat vieții și creației artistice a celui
care a fost marele compozitor Richard
Burton. Un spațiu amplu este rezervat relațiilor
lui Burton cu Liz Taylor, cunoscută scriță ameri-
cană, fostă soție a lui.

Lirică din R. S. CECOSLOVACĂ

VLADIMIR BRANDEJS

ECOU

O stîncă îl răspunde
altei stînci.
Rîndele îl răspund în grații lor
și ele.
Unecri
amului îl răspunde un semen.
Nemul dorerea tăcută
a pădurii
răvine tălănuță
sub șezed de troncu...

JAROSLAVA MALKOVÁ

De toamnă

Fii bunii, elină de-a elipa
și de-a-1 ferestru în vedea
sub care eurg uliți de amani
să-1 miingi eu ochii
chiar dacă ei nu sint privirea mea.
Să miingi capii curiași
care se pîdie pe vîrturi
eu să-1 ajung la cunoaștere mai repede,
amemii maiuri
care au învățat să trăiască
eu departările în spate.
Să miingi capaii pe care înflorește tril de păsări,
ogarii care adună din harnuri necerțurile arse...
Si multe alte să miingi,
amemii și hînoze,
să cred despre toate că-mi aparțin
și eu lor
deopotrivă...

JIRI ZACEK

Un porumbel în țeam

Îți amintesc? Ne-am iubit odată
pe vreme de furtună
primăvara,
ca delinții, cu bucurie devoratoare,
se-am iubit.
Deodată, pe marginea ferestrel
s-a aprit un porumbel ud și amețit.

Tremura

apoi a surșut.

● **DREW BARRYMORE ESTE CEA MAI TINĂRĂ**

REPREZENTANTĂ A unei celebre dinastii de
actori americani. Bunicii ei John Barrymore a fost
unul dintre cei mai mari actori ai deceniilor '20
și '30 ale secolului nostru. Drew a ajuns celebră în
anul 1932, la vîrsta de numai șase ani grație rolului
fetei Gerie din celebrul film „E. T.” (Extras-
terestru) al lui mai puțin celebrul regizor Steve
Zwick. Altele spus, Drew a cîștigat cu cinste
trădăna familie.

De-a o conștință și cealaltă tragedie ei, Petri-
vici unul actor publicat în revista „Stern”, care
apare la München, atement faimosilor ei predece-
sori, Drew Barrymore este dependentă de droguri.
Dar mai bine s-o lășăm să-și povestească singură
drama.

După succesul reperat de „E.T.” viața mea s-a
schimbat radical. Aproape peste noapte am devenit
dintr-o fetiță oarecare o vedetă, și astfel copil
fîid, am început să mă comport ca o femeie ma-
tută. La mai puțin de zece ani am început să
fumez, să beau și să mă droghez. În cele din urmă
am devenit o femeie matură. De la țigara la pa-
pă n-a fost departe. Și de aici la heroină. Si, în
coștă, am început să fiu la mama, să arunc în ea cu
tot ce-mi pica în mîna.

Am fost internată la Clinica Van Nuys unde,
împreună cu alți doi copii din familia mea, am
fost tratată cu un tratament de denarcti-
zare și dezoalcoizare.

Numeră că noua stare nu a durat mult. Mediu-
l în care era obligată să trăiască, să se miște și
să se comporte, și astfel, a căsūt din nou în
patima drogurilor.

Drew Barrymore are acum treizecete ani și nu
se știe dacă va trăi încă. Ea însăși, în formula:
„Mă numesc Drew și sint morfinomană...”
Un caz relevant din multe altele, din milioanele
de alte cazuri dintr-o țară, ca multe altele, în care
nu există posibilitatea care să nu se, poată fi.

● **CLINT EASTWOOD, CELEBRUL ACTOR AME-
RICAN,** apare pe genetele filmului „Bird” în cal-
tate de regizor și producător. Filmul este închinat
vieții și activității artistice a lui Charlie Parker,
renombrabil compozitor de muzică de jazz și ne-
întrecut saxofonist american, cunoscut sub numele
de Bird.

Clint Eastwood a realizat acest film de pe poziția
îndrăgostitului de muzică de jazz. „Clint l-am
aștit pentru prima dată pe Charlie Parker am fost
pur și simplu emoțional. Multă vreme nu au putut
înțeleg cine era Bird, iar cel care l-au înțeles nu au
reșit să-și dea seama cum poate un om să elnte
atî de fantastic. Jazz reprezintă pur și simplu o
mare enigmă a epocii jazzului”, spune Clint.

SPORT

Cu blajină indignare

Miercuri, în ziua mîndrii cu Bulgaria, m-am
sculat din zori, ca să mă pot bucura de răsăritul
soarelui — soara, mă sculăsem în ziua
viului luni — și, plin de forțe germinatorii, m-am
apucat să scriesc fraze pentru prezenta cronică,
de genul: tricolorii trec cu tăvălușul peste
tinăra echipă a Bulgariei... Mă lepad de civi-
litatea fluctuantă și vă aduc la cunoștință că
m-am grăbit. Bine zice mîca-mea: „Nu
dăcă n-ai noroc și parte
geaba te scoli de cu noapte.

Cu blajină indignare, declar că am asistat la
cel mai slab (prost) joc al naționalei noastre.
Si dacă alădată băteam cîmpii despre infringeri
care fac cit o victorie, se cuvine, acum, să sun-
nem că am obținut o victorie care face cit o
infringere. Într-altă de lipsit de vigoare și or-
zontă ideare frumusețe nici nu poate fi vorba. I
a evoluat formația noastră. În afară de Stelea,
Iovan, Bumbeșcu, Gică Popescu și, sporadic,
Lăcătuș, care au muncit, s-au bîștit și au su-
ferit pentru cîștigarea celor două puncte, restul
jucătorilor, inclusiv rezervele introduse în teren,
s-au comportat sub orice critică: sau, ca să nu
mai umblăm cu ambiguități — de-a dreptul
jalnic. Antrenorii și ceilalți factori de răsunde-
re, ecamotind problemele de fond, ne răs-
pund, cu arroganță, că așa se înocă meclurile de
calificare. Fapt pe care ne-a arătat-o naționala
este rezultatul nenumeratelor mecluri truce

Intr-o parte filiiit de arghi,
intr-alta furtuna trupurilor noastre.

In românește de
Nicolae Nicoară

(Din volumul „Lirica cehă de la origini pînă
astăzi”, predat Editurii „Minerva”)

MICHAEL CERNIK

Viața lecturată

Am vrut să plantez o idee ca un copac
care stă în calea vîntului,
să scriu o carte ce o casă
care vede, aude și cheamă
Si ia-l, în grădina foșnească, copaci
și casa-i populată de oameni.

Ce să-mi mai dorește atunei?

Seara mă-nebii ca o carte
și eu voi fi acela
care va fi nevoit să se citească pînă la capăt.

DANIEL HEVIER

Subiect de science-fiction

Cine știe ce ar face
ultimul,
dără pricepeți la ce mă refer,
ultimul om,
definitiv ultimul,
cu rezerva de oxigen doar pentru cîteva ore.
Poate că-și-ar înmormora rîndele,
și-ar arunca privirea peste secole,
ar urla la stele,
ar scrie un mesaj,
ar ride,
ar scuipa în oglîndă,
ar înnebuni,
să-1 imbia pe străzile goale,
s-ar înleia,
ar jetai magaziniile,
ar învîta o limbă străină,
s-ar rușna,
ar sparge mobila,
s-ar sinucide
sau pur și simplu ar pleca,
ar sînge lumina în casă
și s-ar duce.

<